

СПОРТ

Россе гульгяча тоабанна
чувоагIаш, Яндарера дзюдоист
Сеуле Юмалуш ва

16

КЪОНАЧАР БОЛАМ

Хьалхарбараша
дIахьоча баллах
дийцар Илдарха-Галий
тIа

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГIАЛГIАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№8 (12735)
Тушолла
бутт,
5 ди, 2026 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майгсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

12+

ДЕНАЛ

20 шу дизад Къаман
терроризма духьалара
комитет (НАК)
хьакхелла

7

МАЪЛ

«БлогерI» яхача
оагIоно бахархошта
гIо ду тахан

8

БЕРИЙ ДУНЕ

Дикача хIаманга
кхачара тIехьа
къахьеге кийча
да вай бераш

9

КУЛЬТУРА

Кердача Реданте
дIайихьар
Заьзганакъан Идриса
хетаяь кхетаче

10

ЛОРАШ - ГОВЗАНЧАШ

Дарбанчешкара
хьал тоадара тIехьа
къахьегаш ба мехка

14

www.serdalo.ru @gserdalo vk.com/gserdalo Дзен сердало

Мотт - дегагIоз

ГIалгIай метто дIаьхий ду вай вахар

11

Бокъоний лоархIам

Мехкара хьал
бокъонга хьежжа
хилийтарах
дувцаш, кхетаче
хилар Магасе

2

Россе Паччахьалкхен Кулгалхо даькъалавийцар вай Мехкадас

Султиганькъан Йоакъап

Ваьча денца РФ Паччахьалкхен кулгалхо Мишустин Михаил даькъалавийцар вай мехкадас Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас. Из хоам «Сердалога» бир мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Михаил Владимирович лакха говзал йола болхло ва. Тахан шийна тIалатта декхараш боагIача боараме кхоачашдеш, мехкара вахара-экономически оагIонцара хьал тоадалийтара тIехьа кьахьегарех ва из. Цо кулгал деш, цун тIахьожамца РФ Паччахьалкхено дIахьош латтар боккха, лоархIаме болх ба тахан», - белгалдир Мехкадас.

Вай регионера вахара-экономически хьал тоадара тIехьа а цо дикка даькъа лацар теркалдир республикан кулгалхо. «Цо оагIув хьаллоацаш, тахан мехка лоархIаме программаш йоаржае, дешара, унахIенон, иштта кхьдолча оагIонашца керда моттигаш хьаелла, тоае аьттув ба тахан.

Дег тIара даькъалавуьц аз Михаил Владимирович ваьча денца! Могаш-маьрша волаш, дIахьохьоча наькъаца аьттув болаш, низ болаш вахалва из», - белгалду Мехкадас ший кьамалла юкье.

Мехкара хьал бокъонга хьежжа хилийтарах дувцаш, кхетаче хилар Магасе

Султиганькъан Йоакъап

Республикера бокъоний оагIонцара хьал боагIача боараме хилийтарах дувцаш йола кхетаче дIайихьар вай мехкадас Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас. Из хоам «Сердалога» бера

мехкадаь зарбан болх лелаберашкара. Кхетаче гулбеннабар МВД, тIахьожаме оагIонцара болхлой, муниципальни хьакимаш, иштта кхьбола Иаьдала болхлой.

ВашагIкхетаре дийцар экономически оагIонцарча

зуламах, кхааш ийдара духьала болх лоаттабе безилга; иштта федеральни, кьаман проекташ йоаржаяра тIахьожам лоаттабе безилга», - белгалдир вай Мехкадас. Цо теркалдир, кхерамзлен хьал лорадара тIехьа, моллагIа кхоачамбоаца

раш нийсдалара тIехьа сиха оарцагIбоалаш, мехкара хьал бокъонашка хьежжа хилийтара тIехьа Иаьдала болхлоша кьахьега дезилга.

Иштта цига дийцар 2026-ча шера Координационни кхетачен проектаца дувзаданнарех.

ГIалгIай мехка бокъо яьккхар дукхача дезала даь – СВО доакъашхочун

ГIаздананькъан Ахьмад

ГIалгIайчен сага бокъонех волча викалга дехар дийтар 2023 шера тIем тIара цIавенача республикан вахархочо. Цо белгалдир, пхе бера да ше хилар, царех цаI эаIапхо да. КIалха кIийле йолаш дале а, из Герзаш-царча низий мугIарашкара хьавалар дIаьхденнад.

«Тема прокуратуро новкьостал а деш из болх тохкаш, белгалдир деррига кьахаташ ший ханнахьа тIема даькъ тIа дIачуденна хилар. Баькъа кадрай оагIонцарча болхлоша шоай ханнахьа болх цабарех, из балхара дIавалара амара проект кийчьяьц, е командованега дIа а кхачийтаяц. Сага бокъонех вола викал, тIахьожам лоаттабу болхлой юкьебаьлча кхоачамбоацар юстардаьккхар. Эскара тIавиллача хьакимга прокурора хоам бир, из закон толхадеш дола тIалат тоадар дехаш, хIаьта блухочун кьахаташ сиха дIакхьачар лакхе латтача командованега цох бола хоадам бара», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан УПЧ хоамий-аналитически даькъ тIа.

ГIалгIайчен Иаьдал хьалхарча аргIагIа хьож СВО блухой, цар дезалаш хьаллацарга

Султигананькъан Йоакъап

ГIалгIайчен кулгалхо дIайихьар «Даьхен лорабой» ганза моттигерча филиала кхетаче, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага мехка кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Ганз хьакхеллай 2023 шера Россе Президента тIадиллача декхарах, цо кхоачашду лоархIаме паччахьалкхен декхар – тIема операци дIахьош барашта, цар дезалашта юридически, лорий, психологически новкьостал дар. 2025 шу дIадоладелча денз, укхаза хьаденад 1 600 дехар. Наьха дехараш да тайп-тайпара: лаьтта дезараш, шоашта доагIаш дола ахчаш хьаэцара новкьостал дехараш, тIема-лорий комиссе чакхбоалаш новкьостал дезараш, иштта тIема ветерана цIи чIоагIьяра кьахаташ доахаш гIо эшараш, психологически новкьостал дезараш. ХIара дехара тIехьа – хоадам боллаш вахара хьал да, цо дIадех теркам беш, бехктокхаме хилар», - аьлар ГIР кулгалхо Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас.

Цо иштта мах оттабир говзанчий балха, кьамаьл дир болхлошца, дехараш даьча нахаца. Кьаьстга кхетаче дIайихьар мехка филиала кул-

галхочунца, вице-преьераца, цунна чубоагIача министрашца, доал деча даькъ тIарча Иаьдала викалашца.

Макшарипа Махьмуд-Иаьлас цаькха а белгалдир: СВО доакъашхой, цар дезалаш массайолча оагIорахьара хьаллоацаш хилар республикан кулгалхошта эггара кертера хаттар долга. Цу юкье Махьмуд-Иаьлас белгалдир ганза даима бувзам хила безилга доал деча даькъ тIарча Иаьдалца, министерствошца, тайп-тайпарча паччахьалкхен моттигашца. Деш дола нов-

кьостал дIакхоачаш хила деза ГIалгIай Республикан массайолча юртий, шахьарий бахархошка, кхайкарал тIаэцар, ха ца йоаеш, сиха кхоачашдеш хила деза.

Иштта дийцар ветеранашта лорий дарба дарах. Наьсарен кхален Сурхо тIарча ветераний ЦIагIа тахан дика хьаьлаш да меттаотгара, кьахьегаш ба лакха говзал йола, бехктокхаме лораш, йоагIаш йола лалашо яьй лорий новкьостала моттигашта. Карарча хана дарба деш бола нах дукхагIа хулаш боагIа.

«Белгалдаккха лов, ганза моттигерча филиало балха декхараш кхоачашдара кертера терко лоаттаеш хилар. Иштта цунна тIадиллад хIама кхоачашдар, доал деча даькъ тIарча Иаьдала кхайкарал чIоагIагIа теркалдар. Вай блухой, цар дезалаш хьаллацар – из даим дIахьош бола болх ба. Из декхар оттадаьд Россе Президента. Дукха ха йоацаш паччахьалкхен кулгалхочунца тха кьамаьл долаш, оаха дийцар СВО блухой, цар дезалаш хьаллацарах», - аьлар Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас.

Мархий бетта кхачан ярмаркаша тоам бергба ГалгИайчен бахархошта

Султиганькъан Йоакъап

ГалгИайче дIаяхьа йолайир безача мархий беттара ярмаркаш, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага ГИР юртбоахама болх лелабеча дакъь тIа.

«Тушолла бетта 1-ча дийнахьа Пажарий-Юрта хьаелларгья укх бетта хьалхара кхачан ярмарка, из вIашагIеллай ГалгИай Республикан юртбоахама Министерствос. Мах бара доазув доаржадергда культура ЦIен хьалхашка Первомайски урмах. Ярмарка болх беш хургья – 9 даьлча денз 12 сахьат даллалца. Мехка бахархой, хьаьший таро йолаш ба моттиге арахецаш дола керда даараш эца», – аьлар хоамо.

Ярмарка дикал я маьхаш лакха цахилар, уж да 15-20% лохагIа юкьерча маьхел. Наха цу тайпара дарегIа кхача эшаш ба, хIана аьлча мархий бетта нах дукха зе де дезаш хул, шоашта тайп-тайпара даараш ийдеш.

Цу ярмарке республикан хьаьший, бахархой таро хургья моттигерча фермераша арахецаш дола даараш Iалашде, цу юкье эггара йоккхагIа йолча агропромышленни моттига предприетеш а йолаш – «ГалгИайчен йоккха сомий беш», иштта «Шолжера агрокомплекс». Наха лархIа цига хургда хIетта чуйица моша баьцадаараш, сомаш, дулх, хьайбай маша, ялат, хьоарах даь даараш, иштта кхьдараш.

Массанена накьадаргда тушолла бетта ярмаркаш мичахьа хургья хар:

Тушолла бетта 1-ча дийнахьа – Пажарий-Юрта (Первомайски урмах, ДК хьалхашка); тушолла бетта 7-ча дийнахьа – Заьзгакьонгий-Юрта; тушолла бетта 12-ча дийнахьа – ЖIайрахьа; тушолла бетта 14-ча дийнахьа – Магас-Шахьаре.

Доалахьара хIама дIаяздара болх хьинаре дIахьу Шолжа кхале

Гаьгенаькъан Марина

Шолжа кхален кулгал деча Татенаькъан Иийсас кулгал деш дIайихьача кхетаче дийцар доалахьарча хIаманцара болх боагIача боараме оттабарах, цу оагIонца дувза-

деннараш тоадарах. «Сердалога» из хоам цу моттигера бера.

«Росреестра моттигий болх дикка тоабе безилгах дийцар хьакима. Мехкарча Росреестра оагIон кулгал деча Бори-

сов Андрейс Шолжа кхале из хьал мишта латт белгалдир, иштта теркалдир, бахархошта санна, цу оагIонцарча болхлошта а новкьарле еш кхоачамбоацараш цига долга. Из гIулакх ма хулла тоадергдарех дийцар кхетаче хьакима-

ша», - йоах тхога бенача хоамо. ДIайихьача кхетаче белгалдир, Шолжа кхален администраце, Росреестра болхлошта вIаший бувзам болаш, цу оагIонцара болх, бахархой хьал аттачхьа доаккхаш, меттабоалабе безилга.

Гирме майрал гойташ веннача ТIумхой Хьасана, Россе Турпала ци лургья

Курскенаькъан ИбрахИм

2026 шера сакьура бетта 24 бус дIадоладенна 25 денга кхоачаш, Гирме феца гIюлла тIабена тIом юхатохаш веннача ТIумхой Хьасанах бола керда хоам ба. Эпсара ший са кIалъоттадаь лорабир ший бIухой, ше валлалца тIем тIа латташ.

Цу юажала бус ТIумхой Хьасана кулгал деш бола бIу Iалашо еш бар; нах баха юрташ, цхьацца йола гIишлош лораеш. ТIема декхар кхоачашдеш болча хана, уж болча моттиге пилот чувоаца аппарат чухийцар. Сиха хоадам бе безаш дар этта хинна хьал, цига эпсара тIаийцар итташ бIухой кIалхарбоахаш дола тIема

декхар.

Гаргарча наха, цунца хиннараша яхачох, ТIумхой Хьасана амар дир, кхы ха ца йоаеш, цу дакъь тIара бIу арабаккхарца дувзаденна, ше а цунна новкьостал де эттар. ТIеххьара салте маьрша волга халцца, из хилар цу дакъь тIа. Кьаьстта цу хана цхьаькха а БПЛА чутехар, цох валар хилар эпсара – из кIалхарвала кхоаванзар.

Денал гойташ, ший тIема декхар дizza кхоачашдеш валар хилар ТIумхой Хьасана. Цо ший са дIаделар, шийцара новкьостий кIалхарбоахаш. Хоамо яхачох, цунна паччахьалкхен доккха совгIат – Российски Федерацие Турпал – дала оттадаьд (валарца).

СВО доакъашхой ахчанца болх бе Юмабу

Гаьгенаькъан Марина

Ахчанца дувзаденнараш дикагIа довзийтарца бувзабенна болх лоаттабу СВО доакъашхой дзалашта гIо лоаттадарах йолча «ZA - Правду» яхача ганзо. Кьаман Фронта доазон тIа йийшар лекци. «Сердалога» из хоам бир цу моттигера.

«Дешара оагIонцара лекци турпалий дезалашта ахчанца дувзаденнараш дикагIа довзийтара тIехьа ешаш яр. Цу гIулакха хьалхаеттар я Росийски Федерацие Паччахьалкхен Дума Кулгалхо йола Кузнецова Анна.

«ZA - Правду» яхача ганзо эггара хьалхагIа хьаллаьцар из гIулакх мехка. Ахчанца дувза-

деннараш дикка довзаш болча говзанчаша доакъашхошта дийцар тахан геттара даьржа долча цу оагIонцарча зуламех.

Доалахьарча хIаман доалдар, зуламхоех из лорадар мишта хила деза белгалдир цар. Пул совгIа, тешаме ца хетача моллагIа сага телефон хьатехача фу де деза, ший ахча зуламхой каракхоачаргдоацаш

сенах лоравала веза, хьалхадьккхар цига», - йоах тхога бенача хоамо.

«ТIема доакъашхой дезалашта из болх бовзийтар лоархIаме да, тахан латтача хана. Цу оагIонца дувзаденнараш дикагIа довзаш хилча зуламхоех лорабала аттагIа да Даьхен лорабой дезалашта», - дийцар тхога ганза болхлоша.

4 КЕРТТЕРА ЗАКОН

Къамо деза лоархӀа ди

32 шу хьалха тӀайцар ГӀалгӀай Конституци

ГӀазданаькъан Ахьмад

ХӀара къаман исторен оагӀонашка вай хьежача; корьергья дукхача шерашка хьинар йодеш лаьтга; тӀаккха, цӀаьхха, тӀера гӀабаш Юкхайсача санна сиха хувцамаш де йолалуш хинна ханаш. Цу хана этта ха эггара лоархӀа мегӀа дола хатгара ш кхоачашде дезаш йоагӀа. ГӀалгӀашта цу тайпара ена ха хилар Конституци тӀаэцар. 1994 шера саккура бетта 27-гӀа ди дар юридически каьхата декъача мугӀарашта низ чуболаш дола ди, цунца белгалдоалаш дар дуккха, итгаш шерашка республикан хургдар.

90 шераш гӀалгӀай къаманна йоккхий халонаш яхьаш даькар - боккха мохк бехар, Нохч-ГӀалгӀайче ехар, политически оагӀув миштай ховш яцар, унзара тӀехьале яхьаш даькар хӀирашта-гӀалгӀашта юкье хатар хинна шераш, шоай моттиг кердача дунен тӀа лехаш бисар гӀалгӀай.

Цу хьалашка, ГӀалгӀайчен Конституци тӀаэцар доккха граждандски декхар дар, юкьарлон цьхоагӀо белгалйоалаш йола ха яр.

Шоаш Россена чубоагӀаш хургболга гӀалгӀаша кьоастадир 1991 шера лайчилла бетта 30-ча дийнахьа, дерригача къаман референдум йолаш. Цу хана гӀалгӀай паччахьалкхе, ГӀалгӀай Республика РСФСРа чуйоагӀаш хьаьхӀоллара тӀехьа кхадж тессар 97,4% бахархоша.

Из референдум хилар кхьодола вахара наькъаш хьаьхӀоллаш. 1992 шера аьтинга бетта Росселакхехьарча Совета «Рос-

сийский Федерацияна чуйоагӀаш ГӀалгӀай Республика хьаьхӀоллара» дола Закон тӀайцар. 1992 шера оагӀой бетта 10-ча дийнахьа халкьа депутатий съездо чуйоагӀидир мехка керда доазув хьаьхӀоллар, 1978 шера РСФСРа Конституцияна юкье хувцамаш доаладеш. 1993 шера, дерригача къамо кхадж тесса хержар ГӀалгӀайчен хьалхара президент. Из вар хӀанз цӀихеза вола Овшанаькъан Руслан.

ТӀехьара тӀа доагӀаш хинна, 96% наха шоай мукьа бенна, республикан Керттера закон харжар а дир, атта доаца политически хоржамашка. Из яр дукхача халонех чакхдаьннача къаман тешшаме оаз: «Оаха хорж тхоай хургдар - машаре, закон долаш, вахар хьаьхӀоллара никь».

ГӀалгӀайчен Конституция хьаьхӀайкадир, гӀалгӀай бокьо йолаш хилар цӀаӀ йолча чуйоагӀаца Россена чубоагӀаш хила. ХӀара оаз Керттера закон хьаьхӀоллаш дӀаелар, из бар эзараш болча наьха лолама тӀехьара тӀа юбожаш бола тӀадам санна, царна дезаш хинна хӀамаш дар: машар, нийсхо, вахара бокьо, шоай даьй васкетах бахар, цу юкье шоай мехка законаш лорадар.

Иштга гӀалгӀай лаьтган дукхача бӀаьшерений истори лорадара бола аьттув хилар Конституци. Боккхийча наха из хилар лерхӀама, хьаькъала, даьй ладаташ лорадара оагӀув; из яр мах баь вургвоаца вай къаман тӀехьале. Кагирхошта цо налараш хьайийллар бокьоний даькъ тӀа; царна деша, болх бе, законашка хьежжа шоай дӀахора вахар дӀадахьа. ХӀара гӀалгӀачун тӀехьа цо чуйоагӀийший мотт, ладаташ, къаьнарча

гӀалай мехка культура лораяр йола бокьонаш, хӀара вахархочун цьхатарра йола таронаш, бокьонаш елар.

1994 шера, ГӀалгӀайчен цӀи ше ма ярра чуйоагӀийр РФ бӀарчча бокьо йолча доазоно санна. Къаьстта цу дийнахьа хилар республикан Росселакхача дезалера оаз. Цо хьайийллар керда таронаш, хьалге йолайир Магас - эггара кьонагӀа йола, таханарча заман столица, ишколаш, дарбанчеш, заводш. Саккура бетта референдуме «хӀаа» аьннадецаре, таханарча республикан куц хургдар.

Вай доаккхалца дезду из ди, хӀана аьлча цу хана, 1994 шера, вай къам цьхоагӀо йолаш хилар, цьхӀаца долча къамаьлашка ла а ца дувгӀаш, даим дегӀаахара бола никь хьаьхӀоллара тӀехьа. Из хоржаме никь тахан а лоархӀаме ба, 32 шу хьалха хиннача беса. Таханара, кхоанара вахар чуйоагӀа кӀийле йолаш хила деза, цу шийлача саккура бетта дийнахьа дӀаеллар цӀаккха йовргӀоацаца исторен оагӀон лард.

Республикан Конституци кхеллар, гӀалгӀай паччахьалкхе хьаьхӀелла Ди да, гӀалгӀай къаман вахара кӀийле я. 1994 шера саккура бетта, вай къамо гойтар цьхоагӀо, барт хилар. Нах кхадж тоссача даькъ тӀа бахар, из деррига хьал дика кхетадеш.

ГӀалгӀайчен Керттерча закона вӀаштӀехьаьлар цьхана чулаца, таханарча заман къаман бокьоний боарам, вай къаман ладаташ. 11-гӀа корта 114 статьяна 11-гӀа корта - цу таьрахьашта тӀехьа латт вай вахар. Конституция тешал ду, вай культуран тӀехьале тешшаме лораш хилар. Цу тӀа я хӀара бера лерттӀа

вахара таронаш хилар бокьо. Цу тӀа ба дӀаяхача замаьх, хьамсара мохк дегӀаабарга сатувсаш, кхьыча дунен тӀа дӀабахача вай даьй дагалоаттам.

Каст-каста оал, закон декъа да. Бакьда дице йиш яц, кердача исторе оагӀон тӀа вай мел йолча коталонех, экономикан толамех, культурани дешареи хувцамех вай декхарийла да 32 шу хьалха хьаьхӀеллача бокьоний цьхоагӀон хьалхашка. Къаьстта цудухьа, 1994 шера саккура бетта 27-ча дийнахьа, вай доаккхала ди да, ГӀалгӀайче боккхача мехка чуйоагӀаш дола доазув хилара тешал деш дола.

Конституция Ди - из лаьрхӀлача ханорга тӀара мугӀ хинна лӀац, е лаьрхӀла йола кхетаче дӀаяхьара дола баьхан а дац. Из кхьа а кӀоаргагӀа бола овла ба. Из гуш да, цьхӀан юкьа юха а сеца, укх сихденна додӀаца вахара мах болча овланга юхавахача, къаьнарча гӀалай кхераш тӀа таханарча ханара ГӀалгӀайчен юкьарло мишта латт.

Атта да ше зӀамига хилар хоадала, доккхийча хувцамаш-

та юкье. Бакьда вайх хӀаравар, кьоаночунгара Магаса студентага кхаччалца, ше цу юкье хилар хоалуш хила веза, цахаддаш дӀахьоча исторически вахара цьхӀа дакъа ше долга кхетадеш.

Мехка вахархо хилар - из да кхетадеш хилар, Конституци ше-ше болх беш йоагӀилга. Из дийнлуш я; вай воайла лоархӀаш, къаьхьегаш, эшача новкъостал дара кийча долаш, воай мотт лорабеш, къаман культура лораш мел долча хана.

Туханара цӀай дӀахьош вайна хьалхадоккхий къаман низ, цун барт хиларца, закон лорадеш хиларца болга. 1994 шера саккура бетта вайна хайра, кертерча наькъ тӀа доалаш, барт-цӀхоагӀо йолаш хила.

Вай хургдолчун пхьараш да. Вай кара да ткьаь итт шу хьалха чуйоагӀаь мах бараш, вай юкьара цӀа чуйоагӀлуш хилийтта, кхьа а бӀаь шу даьлча. Цу гӀулакха закон хила деза нийсхо лораш, вай дегашка хила беза лаьгӀлуш боаца хьамсарча мехкацара безам.

Федеральни, юкьарча судахой кхетаче хилар Магасе

Султиганькъан Йоакьап

ГӀалгӀай мехкарча юкьарча юрисдикция федеральни, дунен судахой кхетаче дӀахьош хилар Магасе. 2025-ча шера кхоачашдаьрех дийцар цига. Цу лоархӀамеча кхетаче дакъа лоацаш вар мехкада Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьла, мехкарча Лакхехьарча суда кулгалхо ГӀазданаькъан Ийса, федеральни оагӀонашкара, прокуратурера болхлой, иштга пирстопаш, Ӏаьдала болхлой.

Укх шера дӀабахьа безача балха юкье эггара кертердарех, бокьонаш боагӀлача боараме лархӀарах дийцар ГӀазданаькъан Ийса гӀулбеннарашка. 2025-ча шерарча хана мехкарча юкьарча юрисдикция суде кхӀаьчараш 87885 гӀулакх, каьхаташ да. Йиллача хана болх чакхбоаккхаш, лакхача боараме суде техкараш 88850 гӀулакх да. 90%-га

кхоачаш долча каьхаташчара болх юхьанца оттаяьча ханаца чакхбаккха аьттув баьлар. Иштга мехкарча Лакхерча суда кулгалхочо дийцар тохкама гӀулакхашца дӀабихьача балхах, бехкебараш бехктокхаме озарах, цьхӀаца гӀулакхий ларах кхоачашде аьттув баьнарех.

Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас белгалдир, атта доацаца хьале шоай болх боагӀлача боараме уж дӀахьош болга. Росселакхехьарча Путин Владимира бокьонаш лораяр, царцара хӀама тоадар паччахьалкхен лоархӀамеча декхарех долга белгалдеш аьнна дешаш доаладир Мехкадас. Массакхана дагалоаттаде деза, хӀара гӀулакх сага вахарца дувзадена долга. Мехкадас теркалдир, тахан къаьстта йоккха терко лоаттае езилга наркоманена. Цу оагӀонцара болх ма хулла чуйоагӀбе беза мехка. Мехка кулгалхочо дийцар СВО доакьашхой, цар деза-

лий, иштга бахархой бокьонаш боагӀлача боараме лораярах.

Мехка хьалхашка латгараш нийсдара тӀехьа лоархӀаме моттиг дӀалоацаш я суд, деррига а бокьонашца кьоастадаьча тайпара хила деза. Ва-

харерча цьхӀаца кхоачамбоацарех дийцар мехкадас, хӀара моттига лакха терко лоаттае езилга белгалдир. Шоай декхараш Ӏаьдала дӀадехьача тайпара токхаш болча судахошта доккха баркал кхайкадир Мех-

кадас; беркате, иразе баха даькъалабийцар ветеранаш, тахан къаьхьегараш. 2026-ча шера дӀабахьа безача балхаца судахой кхоачашде дезача декхарех дийцар кхетаче.

Моттигерча кепайоазон оаз

«Сердало» яхача Кепайоазон цѐн кулгалхо, баркал оалаш, балгалйир ОНФ

Газданаькъан Ахьмад

«Деррига а Котало бахъане» яхача ганза, ОНФ болх бовзийтара тӀехъа лоархӀаме дакъа дӀалаьца йола «Сердало» Кепайоазон цѐн кулгалхо Курскенаькъан Хадижат Къаман Фронта Ерригача Россѐ исполкома кулгалхочунгара Кузнецов Михаилагара баркал хкайкадеш дола каьхат луш белгалйир.

Таханарча юкъярлон оагӀонцарча балха юкъяе кулгалхочо хьинаре дакъа лацар хьагойташ да из гӀулакх. Пачча хьалкхен, юкъярлон оагӀонашца журналисташа боагӀаьца боараме болх дӀахьош хилар чӀоагӀа лоархӀаме да. БӀаь шу хьалха денз, доккха истори долаш хьадоагӀаш дола «Сердало» ший никъ дӀахьош да массайолча моттигашкара лоархӀамедараш доаржадеш. Даьхен лорабой оагӀув хьаллоацаш, Даьхенцара безам, лерхӀам чӀоагӀбара тӀехъа дикка кьахьегаш ба редакце.

«Деррига а Котало бахъане»

яхача ганза дӀахьош бола никъ бовзийтар редакце хьалхашка латгача керттерча декхарех да. Го деш йолча ганза кулгалхошца, бахархошца юхъанца денз бувзам лоаттабеш хьайоагӀа редакци. Газета оагӀонашка гӀолла, цун таьрахьашца дувзаденнарех йолча кӀийленга гӀолла бахархошка хоам бора, тахан Даьхен гӀулакха арабаьнна тӀема арнашка лелача бӀухошта, иштта кердача российски моттигашка халача хьале этта бахарашта гӀо де моллагӀча сага аьгтув болга, цар гӀулакхага хьажар вайна массанена лоархӀаме долга. Кузнецов Михаилагара баркал оалаш каьхат хьакхачаро белгалду, «Сердало» яхача Кепайоазон цѐно дӀахьош бола болх федеральни оагӀонца зийнилга. Къаман фронтго гӀо деш дола боламаш доаржадарах яздеш, бахархошта цар никъ дӀабовзийташ, цу дикача гӀулакха берригаш тӀаоза хьожаш, кьахьийгад «Сердалос».

Белгалде деза, тахан цу балха иштта лакха мах оттабар Кепайоазон цѐн лоархӀаме долга.

Курскенаькъан Хадижата баркал хкайкадеш дола каьхат хьаэцаш белгалдир, Къаман фронта оагӀув хьаллацар редакце декхар долга. Россена хьалхашка латта лоархӀамедараш тахан мишта кхоачашду дӀадовзийтара тӀехъа

хьинаре болх дӀахьош ба тахан, мехкарча хоамий оагӀонашка гӀолла. Моттигерча кепайоазон оаз чӀоагӀа лоархӀаме хул вай боккхача мехка, хӀама хьаллацара тӀехъа хозаш хилча.

ГӀалгӀай мехка белгалдир, нах дӀа-юха кхувлара таьрахь лакхденна хилар

Султиганаькъан Йоакъап

2,4 млн совгӀа саг дӀа-юха вигав ГӀалгӀайчен транспортаца дӀадахача шера, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мехка Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

«Цу балха хьокхам лакха хурглолаш кьахьийгар ГӀалгӀай Республикан машиннаькъа, транспорта Министрствос», - аьлар хоамо.

Белгалду, нах дӀа-юха кхувла транспорт дика болх беш хилар лоархӀаме да республикан эзараш болча наха.

2025 шера бӀаьсти денз, ахчанцара а болх вӀашагӀболларцара а «Ингуштранспорт» ГАУ тоаеш кьахьийгад. Цу тайпара, 9,2 млн сом алапех даьлла декхар дӀаденнад.

Цунца цьхана кьахьийгад цу даькъ тӀара болх тоабеш: наьха хаттараш чулоацаш, доал дара даькъ тӀа 13 керда маршрут хьайийлай. Цул совгӀа, Россѐ Минтрансаца цьхана кхоачашьеш я «Юкъярлон транспорт дегӀайоалаяр» яхача къаман проекта чуйоагӀа «Вахара хьалаш тоадар» яха проект.

Мехка лоархӀамеча новкъа, мархаш дастале асфальт Юбулларгба

Султиганаькъан Йоакъап

Илдарха-ГӀала – Яндаре яха никъ тоабеш бола болх ба мехка дӀаболабаь. Из хоам «Сердалога» бера цу оагӀонцарча министрствогара.

РФ Президента Путин Владимира чӀоагӀонца йоаржача къаман проектага гӀолла дӀахьош ба из беркате болх.

«Къаьнарча наькъах хӀама дисадац укхаза. Къаьнара тӀий хиннача моттиге хий чакхдув-

ргдолаш йоккха ши турба ийлай. Яндарера Орджоникидзе урам дукха машинаш лелаш ба.

Илдарха-ГӀала – Яндаре яха никъ тоабеш бола болх дӀахохьош ба тахан», - дийцар тха газетага. 3,2 км никъ ба цига Юбилла лерхӀар, иштта гӀашлой наькъаш да тоаде лерхӀаш.

Эггара хьалхара асфальт Рамадан чакхбалале Юбулларгба, цӀай долча деношка бахархошта дикахетар де, хӀаьта деррига балхаш маьтсела бетта чакхдаха лерхӀ.

ГӀалгӀайчен дешара министерство хьожаш я, республикан ишколалаш малагӀча хьале я

Газданаькъан Ахьмад

«ГӀалгӀайчен дешара, Илман министерство мехка ишколалаш малагӀча хьале я хьожаш я. Керттера декхар да – технически хьалаш миштад хар юкъярча дешара моттигашка, царех малагӀаш цѐнхаштта тоае езаш я хар.

«Цига чулоацаш да гӀишлон технически, инженерни балхаш, дешара кабинетий хьал. Из болх чакхбаьнначул тӀехьагӀа, гущ хургда малагӀа ишколалаш

тоае еза, из «Деррига дикагӀдар берашта» яхача моттигерча проекта чудагӀаш да. Уж хоржаргья хьалхарча арӀагӀа цар тахан долаш долча хьалашка хьежжа, тоа ца йича яргӀоаца гӀишлош дӀа а лоархӀаш.

«Деррига дикагӀдар берашта» яха проект тӀахьехаш я, эшаш дола хьалаш республикан дешархошта хьакхоллара.

Белгалду, ишколалаш цѐнхашта тоаяр, мехка кулгалхоша ГӀалгӀай мохк дегӀаахара даькъ тӀа хьалхарча арӀагӀа терко еш дола хаттар долга.

Лаьттан
кIалгIолла
бода кабель
меттаоттабеш
баьхкар Магасе

Султиганькъан Йоакъап

Цъаьца кхоачамбоацараш баьхн долаш, болх ца беш хинна лаьттан кIалгIолла бода кабель меттаоттабеш баьхкар болхлой Малсаганькъан Дошлакый цIерах болча урам тIа. Из хоам «Сердалога» бир шахъара администраце.

«МКУ «Электросеть» яхача оагIонцарча болх-лоша, сиха оарцагIбаьнна, меттадоаладир из гIулакх», - йоах тхога бенача хоам. Из хатар баьхн долаш юхе лаьттача вIаштIардаьча цIенешкара нах сердал йоацаш бисабар.

Белгалде деза, из болх дIабахъа безараш доал деш йолча компане болхлой болга, бакъда укхаза шахъара дас шийна хьатIайца, ма хулла сиха чакхдаькхар из гIулакх.

«Иштта дола кхоачам-боацараш нийслургдоацаш, дикача боараме шоай болх дIахьош йола доал ду компанеш харжа еза», - аьлар бахархошка мэре болхлоша.

Доалахъара
хIама хьадераш
тIахьех,
моттигашка
доазол арахъара
дешаш цаяздара

Султиганькъан Йоакъап

Магаса администраце, МВД даькъа болхлоша, ГIалгIай Республике гIолла йолча Роспотребнадзора, къахьегама Госинспекце дIабихъар шоай доалахъара хIама леладерашцара хьехама болх, цига дийцар арарча улгаш тIа, цIерашца кхыча паччахьалкхен меттала йоазув цахилийтара, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мэре.

«Тушолу бетта 1-ча дийнахъа денз, чIоагIлуш да рекламаш тIа кхыча мехкашкара дешаш хилара духьалара закон. Магасе рейдаш ю, боахамий болхлой хьожаш ба мах беча моттигашка, шоай доалахъара хIама леладерашца наха керда юкъедоаккхар довзийташ, уж лелац царна цох гIод тоха арабаьнна», - аьлар хоам.

Законо дIадех бизнес наха бовзаш болча меттала хилийттар. Иштта хоам бу, цъаьбола бизнесменаш кхераш ба шоай товара цIи хуьцаро кхыча мехкара хьаьший терко тIа ца озаш йисар, бакъда дукхагIбараша кердача хIамама бола хоам теркаме ийцар.

ГIалгIай мохк дакъа лоацаш хургба, «Дуне довзаш лела!» яхача Халкъашта юкъерча кхетаче

Султиганькъан Йоакъап

ГIалгIайче дакъа лоацаш хургъа «Дуне довзаш лела!» яхача Халкъашта юкъерча туристически кхетаче, из дIахьоргъа Москверча ВДНХ майдан тIа аьтинга бетта 10-ча денгара, 14-ча денга кхаччалца, яхаш, дийцар ГIалгIай Республикан зарбан болх лелабераша.

«Кхетаче дIахьош я Россе халкъа цъаьоагIон Шу хиларца дувзадenna, цо вIашагIтох чурча, арахъарча наьха туризм, мехка экономикан сихагIа дегIайоагIаш йола цъаь оагIув санна», - аьлар республикан кулгалхочо Келаматанькъан Махьмуд-Иаьлас.

Россе ерригача миингий викалаш дакъа лоацаш хургба цига, из вIашагIьеллар я «Росконгресс» яха ганз, РФ дегIаахара Министерствос хьал а лоацаш.

ГIалгIайчен викалаша гойтаргда туристий наькъаш, инвестицей проекташ, культуран оагIув. Укхаза республикан

дика туристически таронаш хилар гойтаргда, кхетачен доакъашхошта гургъа йицлургIоаца Иалама хозал, исторически сийленгаш, культуран йIаьхий тIехьале.

Из майда лаьрхIа я, мехкаша дукхача хана шоайла бувзам лелабергболаш, туризм

дегIайоалаяра даькъ тIа.

«Дуне довзаш лела!» яха Халкъашта юкъера кхетаче «Туризм, хьаьша тIаьцар» яхача къаман проекта толамаш дувцара дика майда хинна Iац, из иштта йоккха таро я культуран мах бараш гойтара, шоайла яхьаш дIаьхъара, туристий

керда оагIув кхоллара», - аьлар Макшарипа Махьмуд-Иаьлас.

Цу тайпарча кхетаченашка дакъа лоацаш, вай республико ше дIагойт, безам тIабодаш, кхерамзле йолаш, ший белггала мохк хилар. Цига вена хIара турист ший тайпара сийрда даглоаттам болаш вусаргва.

Доалахъара хIама хьадеча моттигашка гIолла, рейд дIайихъар ТIой-Юрта

Султиганькъан Йоакъап

«Лаьттан доазошцара, иштта кхыча оагIонашцара болх боагIгIаца боараме дIахьош бий хьажа арабаьлар мехка», - хоам бир «Сердалога» Наьсарен кхален администраце.

«ТIой-Юртарча моттигашка гIолла рейд дIахьош хилар, администраце кулгалхочун гIонча Исмейланькъан Темарлан хьалха волаш, цу оагIонцарча балхах йола тоаба.

Иштта цига дакъа лоацаш бар йоалах йолча моттига, РоспотребтIахьожаме болхлой», - йоах тхога бенача хоам. Цъаьцаца хIама хьадераш шоай гIулакх боагIгIаца

боараме дIахьош бий тохкаш бар цига.

Лаьттан доазонаш, иштта цар тIа хьалгъаь гIишлош

каьхаташ долаш йий хьежар рейд дIахьош хиннараш. Де дезараш хьалхадоахаш, болх дIабихъар нахаца,

деррига хIама Iаьдала бокъоно дIадеххача тайпара хила дезилга белгалдир.

Долакха-Юрта хилар «Наркомани - каша вуга никъ» яхача хьехама кхетаче

ГIазданькъан Ахьмад

Долакха-Юртарча культуран ЦIагIа кхетаче хилар «Наркомани - каша вуга никъ» яхача темах, из вIашагIьеллар моттигерча ишколай дешархошта лаьрхIа. Кхетаче дIахьош хилара баьхн дар, дешархошта довзийтар наркоманех хьадоала зе. Из лоархIаме дош дувцача дакъа лоацаш хилар де-

путат Аьххенаькъан Дауд, юкъарлон болхло Геласханькъан Бембулат.

«Цига дийца керттера дош дар, кхувш йоагIа вай тIехье воча хIаман тIехьацайлийтарца, ийрча вахара никъ хьаьце шоашта хургдар хьалхадаккхарца дувзадenna. Берашта, къайле йоацаш, довзийтар цох хьадоалаш дола зулам, царна хьий-

хар де дезар - чIоагIо йолаш ала «ак», нагахъа из ала дезача гIулакх кхаьчадале. Наркомани из во оамал хинна Iац, цо йоахо сага могошал, сий, кхоане. ГIалгIайче даим мах болаш хьадоагIа дег чура цIена, низ болаш, воча хIаман духьалгьота могош, ший дезалашта, ший наха хьалхашка бехктокхаме волаш хилар, наркотикаш из деррига дохадеш я овлангара

денз», - аьлар «Сердало» газетага из болх вIашагIбеллараша.

Наркотикаш саг чIоагIагIа веш яц, цар хетийт деррига атта долаш санна, бакъда цунна тIехьадоагIа из саг физически хIалаквар. Цу тайпарча кхетаченаша таро лу кагирхошта хьалхадаккха водар малагIа да, Iадаташ лорадара никъ мишта хила беа.

Кхерам боаца вахар

20 шу дзад Къаман терроризма духьалара комитет (НАК) хьакхелла

Султиганькъан Йоакъап

Тушолу бетта 10-ча дийнахьа 20 шу дуз, Къаман терроризма духьалара комитет (НАК) хьакхелла. Дадахача 20 шера дукха болх дабахьар терроризма, экстремизма духьала къовсам лоаттабеча цу паччахьалкхен гьулакхо.

Цу баллах шийна хетар дийцар «Сердало» газетата СКФО гьолла йолча Россе МВД ГУ чуйоагьача Юкьарча Кхела доакъашхоцо, Галгьай Республке гьолла йолча МВД Юкьарча Кхела кулгалхоцо Гадананькъан Йоакъапа Мусас.

- Муса, фу аргдар Ia 2000 шераш дьадоалуш лаьтгача ханах, малагьа халонаш нийсьелар вай республикан бокьонаш лораерашта, бахархошта?

- Из чьоагьа хала, чоалхане ха яр вай мехка. Хлетта мара вай лаьдал а вьашагьдоллаш дацар вахара, экономически дешаш кхоачашдара. Цу хана республике дукха зуламаш нийслора, нах боабора, республике чуваннар малав ховш вацар, нах лечьбабора, герзаш деттар, тайп-тайпара моттигаш лелхийтар.

Къаман терроризма духьалара комитет вьашагь ца еллача йоалаш яцар, зуламаш юхотохара. Дадахача шерашка вайна гуш да еригача бокьонаш лораяра органаша шоай болх дика вьашагьбелла дьахьош хиларех, дика толамаш даха таро хилар. Вайна дика ховш да мел кхераме бар цар болх. Дийнахьа, бийсан уж латтар террористашца къовсам лоаттабара хьалхарча муьларашка.

ФСБ, МВД, Росгварде, Прокуратуран, иштта кхийолча моттигаша шоай болх лертгьа дабахьар, цудухьа карарча хана вай паргьато йолаш дахаш а къахьегаш а да.

Цу ханашка, шоай болх

д^ахьош бейна вай турпалхой бейра, шоай вахар д^аденна, мехкахой сийрда вахар хьакхоллаш. Цар дика кхетадора, экстремизма, терроризма духьала къовсам лоаттабар - из къам вонах к^алхардоаккхаш дар. Вай тахан бицбе йиш яц уж, царех х^аравар къаман ноахалий дегашка ву-саргва.

- Терроризмах, экстремизмах дувцаш, юхажьечача лоарх^амег^дар фуд?

- Тахан вайна хьалхашка яц цу тайпара халонаш, террористически акташ, къоалаш, сага вахара г^акховдаш йола моттигаш е нах лечьбабар дац.

Тахан вай мехка машар, вахар хьакхоллара таронаш я. Дукхача бахархошта дагайоагьа уж хала ханаш. Карарча хана кхьдола декхараш да, керттера дола хаттараш - наькъ т^а хьовзамаш ца-хилийтар. Бакьда беррига низ г^абахийта беза этта хьал нийс-дара.

- Терроризма духьаларча комиссе, Къаман террористически комитетта, чурча г^улакхий Министертвой комитетта болх тайп-тайпара оаг^лонаш йолаш ба. Фуд укхача керттера?

- Бакьда из, беррига болх лаьрх^а ба ц^хьоаг^лон Иалашо яра, вахара оаг^лув дег^айоалаяра, бахархой кхерамзле ч^оаг^ьяра, кхоана а иштта д^ахо д^а мел йодача хана а. Наха тахан кхетаду шоай кхерамзлен Иалашо хилар - из ба эггара лоарх^амег^а бола цу г^улакха балха хьокхам.

- Лоарх^аме декхар да кагирхошта беш бола хьехама болх, воча г^озара кагирхой юкьебо-ахарг^боацаш, цар ийрча вахараникъ хьэацарг^боацаш, д^абахьар. Малаг^а болх д^ахьу цу даькъ т^а Г^Р г^олла йолча МВД Юкьарча Кхело?

- Тахан латтар лоарх^аме декхар да. Вайна гуш да, деррига деш да, кхувш йоаг^ача г^ехьенна

яхаш. Юкьарча Кхело дешархошта кхетаче йолаш токхам бара болх д^ахьу. Оаха хьалхадоккх кагирхошта, тахан латгача замах Интернете г^олла леладеш долча бувзамашка валаро доккха зе деш хилар; цар, шийна а ца ховш, юкьевоаккх саг цу б^ехача г^озара, воча г^улакха, наркотикаш лелаяра.

Россе лаьрх^а йола т^ема операци д^ахьоча юкьа уж г^ерт ма хулла дукхаг^а кагирхой харца-харча наькъ т^а баха, цудухьа тхоашка ладувг^лаш болча кагирхошта оаха хьалхадоккх Интернете г^олла уж зуламаш леладеш хилар, царех лоравала везар.

Царца болх беш ба дин викал-лаш, бокьонаш лораю болхлой, доал деча даькъ т^ара службаш, муьларера бахархой. Со тешаш ва, хьалхашка латта декхараш кхоачашдергхиларах. Вай къам даим хиннад хьаькъал долаш, нийса мах оттабеш, ший де дезар до-взаш.

- Дукха йой цу тайпара кхетаченаш?

- Юкьарча балха чудоаг^лаш, вьашаг^елла балха тоаба я МВД амарах, цунна чубоаг^а МВД урхаллен кулгалхой, иштта оаха д^ахьу хьехамца, деналца ювзаенна кхетаченаш еригача юрташка. Т^ехьарча хана тха вьашаг^кхетар хилар Инаркъе.

Цига ладувг^лаш бар дешархой, боккхаг^бараш. Къаьстта терко т^аяхийтар наркоманена. Вай мехка 13 центр я, цига дарба ду наркоманашта. Из хаттар даим тха теркаме да.

Оаха, кхетаченаш йолаш, дувц терроризмах. Къайле йоацаш хьалхадоккх, вай мехка духьала СВО д^ахьоча юкьа итгаш йола моастаг^ал леладу паччахьалкхенаш хилар. Царна гоама я Росси, уж г^ерт ма хулла цунна дукхаг^а зе де. Вай тахан д^агойта дезаш да, барт болаш, дукхача къамий мохк вай хилар.

- Фу аргдар Ia НАКа, иштта кхьича низашца бувзабеннача болхлошка укх денца дувзадена?

- Тахан экстремизма духьаларча Центро шийна могоар дергда, вай бахархой моллаг^а болча терроризма кхерамах лорабеш. Боккхаг^а, бекктокхамег^а болх д^абахьа безаш хилча, царна новкъостал ду кхьича моттигаша. Эггара ч^оаг^арг^а лов сона уж могоаш, маьрша хилар. Тхо ца хаддаш хьеж царга, доаккхал а ду цар деналах. Уж тахан сий долаш, Даьхен г^улакх д^ахьош ба. Ираз, аьттув хилба цар.

- Баркал, Муса. Оаха а даькъаладувц шо цу денца. Аьттув хилба шун.

Вай мехка 2026 шера 8 эзар гаргга га д^айоаг^аргья

Султиганькъан Йоакъап

2026 шера 8 эзар гаргга га д^айоаг^а лаьрх^ад юкьарлон даькъ т^а, наькъашта йистег^олла. Цох дийцар Иалама тароний, экологе министра Мизенанькъан Микаила.

«Галг^айчен бахархой дика дакъа лоацаш ба до-азонаш баьцардерзадеча, лостам беча юкье. 2025 шера цар дакъа лаь-цар каст-каста белхий беш, «Экологически хьал тоа-дар» яхача проекта юкье; хиш а цар бердий йи-стош а ц^енььеча боламашка. Къаьстта лоарх^аме яр Г^ажарий-Юрта Эса т^а д^ахьош хинна кхетаченаш; 7 эзар совг^а га д^аег^ар Шолже-Гарагорск наькъа-ца», - аьлар «Сердало» га-зетата мехка Иалама Минис-терстве.

Цу тайпара пайда луш бола болх д^ахьош хиларо экологически хьал тоаде, хьамсарча мехка таронаш совьяха таро лу, иштта ре-спубликан лаьтта т^айоала х^амаш, оакхарий, дийна-таш лораду.

Галг^айчено Иалам лорадеча проекташта шозза дукхаг^а ахча хьожадергда

Султиганькъан Йоакъап

Галг^айчено шозза дукхаг^а ахча лург-да Иалам лорадеча про-екташта, яхаш, дийцар мехка Паччахьалкхено.

«Галг^айчен Иалама та-роний, экологе министра Мизенанькъан Микаила къа-маьл дир Галг^ай Республи-кан Халкъа Гуллама депу-таташта хьалха, цо дийцар 2025 шера министертвос баьча баллах. Россе Прези-дента могоаь къаман про-екташ кхоачашьара хьожадир 9,8 млн сом, из деррига ахча карадерзадаьд. 2026 шера из 18,7 млн сом да - шозза дукхаг^а», - аьлар хоамо.

Цу дикача г^улакха д^адохийташ дола ахча дукхаг^а хиларо таро лу ре-спубликера нувхаш д^аяха, юхакьоастаеш йола нувхаш дикаг^а пайда эцаш лелает, хьун таронаш меттаоттае, хиш ц^енде.

2026 шу Галг^айче эко-логе Шу да аьнна хьакхай-кадаьд, д^ахо мел йодача хана, мехка болх д^ахьорг^а уж лоарх^аме экологически декхараш кхоачашдеш.

Галг^ай мехка хьалкхебу бекктокхаме нах

Г^аздананькъан Ахьмад

Инаркъе дешархошта д^айихьар терроризма духьала хьехама болх бу лаьрх^а йола кхетаче. Лоарх^аме дешаш дувчача дакъа лоацаш хилар Маг^албика кхален админис-траце АТК даькъа кулгалхо Джамболатананькъан Мухьмад, цун г^онча Щечой Руслан, иштта дина викал Йовлой Хьажмурд. Дувца оттадаь керт-тера хаттар дар терроризма, экстремизма хьал кагирхошта юкье цадаржийтар. Хьаьша-ша дешархошта дийцар хоадам болаш лоарх^аме долга дина-эз-дела оаг^лув лелаяр.

Доакъашхошта хьалхадаккхар Российски Федерацие зако-на боарам хилар, цун духьалара г^улакхаш леладераш бекктокхаме озаш болга, иштта белгалдир Интернетата г^олла хоамаш доар-

жадара духьала хила везилга.

Йовлой Хьажмурда белгалдир; Иадатий, дин мах бараш леладаро; шоай истори, культура йовзаро, боккхаг^бараш лоарх^лаш хиларо саг тешшаме харцача наькъ т^а варгвоацаш лоравергхиларах. Цена дин леладеш волча сага харц х^ама де йиш яц, е из нийса боацача наькъ т^а а варг-

вац, яхаш, дийцар цо.

«Кагирхоша шоай хургдар хьакхолла деза ц^ена, ч^оаг^а ва-хара лард йоллаш, къахьегам т^ера болаш, нахаца лерх^ам болаш», - аьлар «Сердало» га-зетата Маг^албика кхален админис-траце зарбан болх лелабераша.

Кхетаче д^айихьар, шоайла къамаьл деча, дагабоалача хьиса-

пе. Дешархоша шоашта хьалхашка нийслуш дола хаттараш лора, царна говзанчаша лоарх^аме, хоадам болаш жоп лора.

Кхален администратце викала-ша белгалду, цу тайпара кхетаче-наш каст-каста еш хилар. Уж на-къайоал кхерамзле хьакхоллача, кагирхошта нийса кхетам луча даькъ т^а.

бенабар влaший кxахетаме хила, дикаш доаржаде ловш бола нах. Хlаьта Рамадан бутт хьaэтгача; беррига бусалба нах цхьa ший тайпара дог ай-деле; хозача, дог гlоздоаккxача хlаманга сатувсаш хул. Кьa-стга сатувс могош боацараша, халача хьале эттараша. Рамадан дикача гlулакхий бутт ба, цунга хьежжа дикаш доаржаде сиха хила веза аьнна хет хlаравар! Дарбанче санитарка болх бе безача эттар Деби-Юр-тара Балкхой Золотхан. 28 шу да цу даькъ тlарча дарбанче из болх цо лелабу.

14 шу даьлча халача лазарах цамогаш хилар цун йииг. «Эпелитически шизофреноподобный психоз» яха лазар отгадир цунна лораша. Иштга могош еце а, маьре яхар йииг; бакь-да, бер даьчул тlехьагlа, юха цlаера. Тахан Золотхан 45 шу даьннача ший йоlага, цун 10 шу даьннача йиигага хьежа езаш я. Доккxа дукъ да цу кxалсага тlалаттар тахан. Дукxа бераш дола цар дезал, Казахстанера цlабаькxачул тlехьагlа, 1960-ча шера хьалдаьча тишача, кьa-нарча цlагlа бах. Кхоачашде дезаш хьалхашка латтараш гет-тара дукxа да... Чlоагlа сатувс цар массане кердача, лертlача хьале долча цlагlа баха.

«Блогерl» хиннача кxетаче Золотхана lумрат де яха ши путевка елар. Даьла кxахетам, биста варгвоацаш, боккxа ба; хlаьта гонахьа кxахетаме, хьох дог лаза нах хилча иштга хала хетац шийгара хьал. Тахан, 71 шу даьннача дийнахьа, укx дунен тlа эггара езагlа йолча моттиге яха дуlаш де, Далла хьоастаяла, Цунна хоастам бе аьттув ба цу кxалсага. Иштгача гlулакxаша хьагойт вайна, бусалба нах массахана вlаший дог лазаш, кxахетаме, Даьла духьа дикаш доаржаде ловш хилар мел хам, мах баь варгвоацаш доккxа да!

Дикача наха юкье

«Блогерl» яхача оагlоно бахархошта гlо ду тахан

Гаьгенаькъан Марина

Бера хана денз, дикача наха-гара масал эца ловш хул саг... Тайп-тайпарча хьона гона-хьарча наха доаржадеш долча дикача гlулакxаша дунен хlама сийрдагlа, хозагlа ху-лийт. Хlаьта Рамадан бетта кьaьстга чlоагlа лов бусалба наха шоашта могош дола дикаш кxьбарашца декьа, вlаший дог хьаста. Тахан Даьла духьа цхьаццa гlулакxаш леладерашта дика йовз наьха сагото, цар бала, цар хьал.

Вай мехкарча гlо деш йолча ганзаша, ди-бийса ца кьов-саш, болх лоаттабу торо йоа-цараш, цамогаш бараш, цхьац-

ца бала тlакхьача хала хьувза-раш лохаш, царна цхьацца нов-кьостал деш. Тахан вайна юкье кlезига бац Даьла духьа дог ий-шачун, халача хьале эттачун оагlув хьаллаца, дог хьаста лов-раш. Из чlоагlа гlадвугаш да! «Блогерl» яхача кьонача блогерски оагlон юкье а ба Даьла духьа дикаш доаржаде лов-раш. Вай мехкара 60 кxалсаг я кxахетам, пайда боаржаба-ра, дикал кxоллара тlехьа кьa-хьега вlашагlкхийттараш. Ха-лача хьале эттарий оагlув хьал-лацар, могоча низаца царга хьа-жар, массахана лоархlамеча гlулакxех хиннад», - белгалдир из оагlув хьакхеллача Йовлой Лизас.

Магасе дlахьош хиннача кxетаче гулделар халача хьале

болча дезалашкара бераш, иштга дегlа могошал эшаен-нараш. Аниматораш болабаь, тайп-тайпара ловзараш, викто-ринаш йолаш дlайодаш яр из кxетаче. Цхьан доазон тlа гул-

Гlалгlай мехка ерригача Россера дукxа альпинисташ гуллуш ба

Султиганаякъан Йоакъап

Гlалгlайчен Жlайрахьа кxа-лерча «Каьзи» оалача аль-пинистий лагере, сихбенна болх дlахьош ба. Саькура бетта 20-ча дийнахьа денз укxаза гуллуш ба дукxа аль-пинисташ, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Гlалгlай Республикан Кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Гlалгlайченна лоамаш - уж духьал lалама мах бараш хинна lац. «Каьзи» альпинистий фусаме берри-гача мехкара спортсменаш хул. Дадахаача шера укxаза Россe Чемпионат дlайихьар альпинизмах хьалхара чак-хвалара классах, из йоккxа мехка таро я. Спорт, туризм дегlаахар вайна лоархlаме да. Хоза хет бераш lомалуш бlаргадайча, шоайла спор-та говзал екьаш хилча. Ло-амаша вlашагlтох тайп-

тайпарча кьаман нах, таро-наш, уйлаш», - аьлар мехка кулгалхочо Келаматанаякъан Махьмуд-lаьлас, цу хьа-лах дувцаш.

Цу майдан тlа, республи-кан лоамашка, 100 спортсмен ва российский тайп-тайпарча мlингашкара, Кьилбасе-да Кавказера дlаболабенна Владивостоке кxаччалца йолча моттигашкара вена. Цу тайпарча моттигашка дика lалама хьалаш да шоай никъ дегlабоалабара, керда говзал эцара.

Боккxача гуллама доак-ашхой хилар, дlаболалуш мара боаца альпинисташ а, цар декхарашта юкье да чо-алхане лоам тlа балар. Лаге-ре массанена лаьрхlа хьа-кхеллад дика хьалаш, хlара альпинист ший низага хьажа йиш, таро йолаш ва шийна фу мог хьажа чоалха-неча наькъ тlа, ший кийчога хьежжа.

Наьсарерча урамий цѣраш гѣлгѣй меттала хургья

Султиганькъан Йоакъап

Наьсарерча моттигашкара урамий цѣраш гѣлгѣй меттала хургья хѣнзчул тѣхьагѣ. Из хоам «Сердалога» бир шахьара мѣре.

«Урамий цѣраш гѣлгѣй меттала хувцаш болх дѣбахьа лаьрхѣад оаха. Вай къаман меттацара лерхѣам, ѣадаташ, истори лорадара тѣхьа дѣхьош болх ба из. Къыча меттала хоам беш дола улгаш хѣлдеттар лаьгѣде деза, аьнна, чѣоагѣо яьй бокьонца.

Цунга хьежжа, шахьара моттигашка дукхагѣа вай къаман мотт хила беза. Хѣара къамо ший мотт лархѣа безилга хьагойташ да из гѣулакх. РФ къамий меттай Ди чѣоагѣдар а из белгалдеш да», - аьлар тхога шахьара да волча Оздой Руслана.

Россе Президента Путин Владимира РФ къамий меттай Ди чѣоагѣдеш долча амара кулг яздаьд. Хѣара шера тов бетта 8-ча дийнахьа дездергда из керда цѣй. Урамий цѣраш хувцаш бола болх эггара хѣалха керттерча урамашкара дѣабалабергба.

Шахьара дас тѣдилла, цу балха юкье дакъа лоацаш хургба гѣлгѣй мотт кѣорга ховш бола хьехархой, Илман болхлой, мехктохам беш бола нах. Дукка къамаш дахача вай боккча мехка, меттай кхоане лораяра тѣхьа, лоархѣаме болх ба из.

Вахаре дикадар доаржадар

Дикача хѣаманга кхачара тѣхьа къахьега кийча да вай бераш

Гѣзданькъан Ахьмад

Кхерамзлен оагѣонцара пачахьалкхен политика йоржаряра, хьаллацара тѣхьа болх лоаттабу тахан культуран, туризма гѣулакхех йолча министерствос. 2024-2028-ча шерашкара терроризм яхача зулама духьала РФ дѣахьош бола болх хьаллоацаш, къонабарашца кхетаченаш лоаттаеш къахьег цига.

Белгалде деза, вай мехкарча къаман библиотеке «Терроризма духьале лоаттаерех хила», «Терроризма духьала да дуне» яха кхетаченаш, сайренаш йоржаряеш даим болх лоаттабелга. Кхувш латгача къонача тѣхьен массахана хьалхадоах, цу бѣхача, доккхача зуламах хьокхавеннар ший ираз доадаь саг волга, бусалба динца из эггара доккхагѣа дола зулам долга. Тахан вай ерригача республике дѣахьош болх ба из.

Массайолча моттигашкарча культуран цѣношка, цу зуламах ма дарра дувцаш, кхетаченаш йоржаряеш латт. Тема операце доакъашхой, тайптайпарча оагѣонашцара МВД болхлой, дийша нах, терроризм яхача зулама духьале лоаттаеца моттига болхлой юкье болаш дѣакхухьаш я уж кхетаченаш. Денала урокаш, иштта

кхьйола кхетаченаш лоаттаярца кхоана боккхача новкъа баьнна дѣаотта безача къонабарашта дувц хѣара саг ший хѣама лорадеш, Даьхе езаш, машар, барт, цхьоагѣо хургьяр доаржадеш дѣаваха везилга. Къаьстта йоккха терко тѣаозаш я кхоллама яхьаш. Видеоорликашка, шоай сурташка, байташка гѣолла зулама массахана духьале лоаттае езилга, вахаре цун моттиг йита йиш йоацилга белгалду къонабараша. Белгалде деза, укх тѣхьарча шин шера вай мехка цу оагѣонцара 33 эзар совгѣа саг чулоацаш 650 кхетаче дѣайихьалга.

Культуран оагѣонцарча министерствос лаьдала, дешара, юкьярча оагѣон моттигашца бувзае йолаш цхьана дѣабихьа боккха болх ба из. Терроризм яхача зулама духьале лоаттаеца Халкъашта юкьярча Ден хетадаь боламаш чакхдоах мехка. Дукха ха йоацаш, мехкарча къаман кхоллама Цѣн болхлоша йоржаряир «Тхо терроризма духьала да» яха семинар. Кхувш латтарий цу оагѣонцара кхетам чѣоагѣбара тѣхьа дѣахьош болх бар из. Тахан вай дика кхетаду, цу доккхача, унзарча зулама духьале лоаттаяр массайолча моттигашкара хьадоагѣаш хила деза. Цагѣа, дешара моттигашка, ара кхувш латгача

къонача тѣхьен хьалхадаха деза хѣама да из, цар дегаша из мел доккха во да кхетадергдолаш.

Хѣаьта культуран оагѣонцарча моттигашка гѣолла из лоархѣаме болх хьаллацар геттара эшаш да тахан, хѣана аьлча кхолламо бѣарагадйт, низ тѣлоаттабар, адам халчаоттадар мел унзара, лертгача сага хьаллаца йиш йоацаш хѣама да. Къаман беркатеца ѣадаташка, культурага гѣолла дукха хѣама довзийта, дуккхача беркате хургдолча хѣамашта дегаш хьаделла йиш я берий. Из никъ хьаллаьца саг ший хѣама толхадаьрех, Дала хьаденнача хозача дунен, ди-

кача хѣамай хам цаберех волга бѣарагадйт деза къонабарашта.

Тухан, ураоттача хана, цар дегашка Ючудижар кхоанарча вахаре а чѣоагѣденна латтаргда. Дѣабихьача тохкамо хьагойт, культуран Цѣношка, библиотекакша, кхоллама оагѣонашка из болх дикка хьаллоацаш йолча моттигашка зулам кѣезигагѣа даржаш латтилга. Тахан вай массане цхьана къахьега дезаш гѣулакх да из! Таханара къонабараш вай кхоане я, цудухьа кхувш латтарашца цу оагѣонцара кхетаченаш дѣакхухьар лоархѣамеча гѣулакхех да таханарча вахаре!

Къаман проекташка гѣолла, къахьегаш ба Илдарха-Гѣалий тѣара хьакимаш

Гѣьгенаькъан Мартина

Муниципалитета дакъа лоацаш мел йола къаман проекташ йоржаряеш, къахьегаш ба Илдарха-Гѣалий тѣа.

Къаман проекташка гѣолла болх дѣахьош; наькъый, экономически оагѣонцара хьал меттаотта-

де аьттув баьннаб шахьаре. 2019-ча шера денз «Гѣишлош, шахьарера вахар», «Кхераме доаца дика наькъаш», «Вахаре эшараш» яхача проекташка гѣолла шахьарера 22 моттиг тоае аьттув баьннаб. 21 км кхоачача доазон тѣа асфалтобетона никъ Юбиллаб, иштта гѣашлой наькъаш даьхкад 17 км кхоачаш, 24

км кхоачаш керда лампаш йогѣаш хувцамаш даьд.

Укх тѣхьарча шин шера «Илдарха-Гѣала - Яндаре» яхача наькъ тѣа 48, 23 метрага кхоачаш машинаш та лаьрхѣа ши тѣий тоадаьд, 12 метрага кхоачаш дѣашербаьб из никъ, кхерамзлен хьал меттаоттадеш.

ГалгІайчен ИЗО Паччахьалкхен музее, «Дуненга шозза хьажар» яха гойтам хьабийллар

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгІайчен Паччахьалкхен исбахьален искусствай музее бех тушола бетта 3-ча дийнахьа беррига хоза хІама дезаш бола нах, «Дуненга шозза хьажар» яха гойтам бовза йиш хургьа цига. Гойтаме хьажа таро хургьа къонача ноахала суртанчий Марзбиканаькъан Беллай, ГІайтакханаькъан Аминай балхашка. Гойтамо дувц, шин неша ккол-ламаша лекхара цІа хинна дІаоттарах.

Цар балхашка диллача, ХІараяр ший тайпара сурташ дехкаш яле а, уж вІашкаозаш да искусство езаш хилар, цунга ГІолла цар цхьана сурташца вахар гойташ кхьаьгаш хилар.

«Суртанчаша бех берригаш а шоай балхашка хьажа, цар суртий бесаш оазашта тара да, цар кхоачаву дуненна эггара хозагІа йолча моттигашка. Суртанчаша гойтаргда искусствон давкь тІа шин сага кхьаьгаш цІа хинна дІа мишта отт. Ши суртанча, ши дуне, цхьа мотт- искусствон мотт, гонахьарча дунен хозал гойташ бола», - аьлар ГІалгІайчен ИЗО паччахьалкхен музее.

Искусствос хьалхадоккх, гонахьара дуне хоза хилар. Наха сийрда дегагІоз ккол-лаш, цо адамашта хьаькьал лу, цигара хьаьбогІа вахара низ а безам а.

Лохера Пхьуй яхача ГІалай юрта дошопхьара нажарг корайир археологашта

Гаьгенаькъан Мартина

Лохера Пхьуй яхача ГІалай юрта дошопхьара нажарг корайир археологашта. Из хоам «Сердалога» бера «Техьале» яхача тІоговзанчий ишколера.

«№4 йолча ГІала юхерча моттиге корайир из. Хьахетаргахьа, лакхерча моттигера чужа хила езаш я из, цІа яьннача хана. Цу тайпара хІамаш укхазара кораягІац. Цу хІамо хьагойт, укх ГІалай юрта дошо-ца болх беш нах баьхалга.

Дотох яьча хІамашка, иштта кхьдолча укхазара кораягІаца цхьацца ГІирсашка хьажача, гуш да из», - дийцар тха газетага.

«Дошо хІамаш хьаеца хана эшаш бола нажарг ба из. ГІалай юрташка баьха вай даьй шоаш дошо хІамаш хьаеш, дошо-ца болх лелабе ховш хиннилга хьаькох цу ГІулакхо», - аьлар «Техьале» яхача ишкола кулгал деча Султиганаькъан Рамзана.

Кердача Реданте дІайихьар Заьзганаькъан Идриса хетаяь кхетаче

ГІазданаькъан Ахьмад

Кердача Редантерча культуран ЦІагІа хилар «ГІалгІай къаман цІихеза воІ» яха дагалоаттама сахьат. Кхетаче хетаяь яр политически болхло хиннача, ГІалгІай паччахьалкхе хьаьхеллача Заьзганаькъан Бейсолта Идриса, из хилар «Дешархошта - культура» яхача Ерригроссийски болама чуйоагІаш.

«ЦІихезача мехкахоцун дагалоаттама кхетаче йолаш,

гулбелар № 24 йолча юкьерча ишкола дешархой. Кхетаче дІахьош хилара баьхандар, кхувш йоагІаца тІехьенна йовзийтар ГІалгІай автономии хьаьхолларца ювзаенна цІи. Из дІахьош хиннача Хамхой Іашата берашта довзийтар Заьзганаькъан Идриса вахар. Цо дийцар цун атта боацача наькъаьх, цун политически кьовсамах. Заьзганаькъан Идрис хІара ГІалгІачун дика вовзаш ва ший Даьхен ГІулакх лакха лоаттадаь саг хиларах тарра», - аьлар «Сер-

дало» газетага из кхетаче вІашагІеллараша.

Заьзганаькъан Идрис даим сий долаш, ший Даьхен мутІахьа волаш хьавенарех ва. Из вувцача хана дагаух цун фусам-нана Ярача Жанетта. Паччахьа полковника йоІ, дийша, лоІам бола саг хиннача цо йийкъар ший цІен-даьца еррига вахара халонаш, цох болча дагалоаттама хетадир ший деррига вахар.

Из тема дикагІа йовзаргІолаш дешархошта могадир патриота, кулгалхоцун вахарах

дувцаш дола книжка дешар. Из я «Чахкенаькъан Саїда язъь «Заьзганаькъан Идрис: тешамцеи бакьдолчунцеи» яха очерк, «Къаман дІаденна вахар» яха Янданаькъан Іаддал-Іазиса болх, иштта «ГІалгІайче, ГІалгІай» яха Янданаькъан Марема болх.

Заьзганаькъан Идриса балане валар - из бІарчча бІаьшерен белгало я. ГІалгІайченна дукха везаш вола, начІал дола воІ санна; из вахаргва кердача ноахалий дегашка.

Юртарча къонача бахархошта, бовзийтар мехкахой - СВО турпалхой

ГІазданаькъан Ахьмад

Кердача Реданта культуран ЦІагІа «Салтечо тІом харжац» яха деналца дувзаденна къамаьл хилар. Кхетаче яр, лаьрххІаца операце дакъа лоацаш хиннача ГІалгІайчен бахархошта

карагІдаьнначох дувцаш.

«Культуран болх вІашагІбеллача Хамхой Іашата дийцар вай кагийча наьха вахарах, шоай тІема декхар цар сий долаш кхоачашдарах, СВО дІахьош турпала ГІулакхаш гойташ, цар шоай синош цига

Іодахка дезарах. Из къамаьл дІадихьар лаьрххІаца гойтама юхе, цига го йиш яр Даьхен бІухой сурташ, цар вахарера лоархІаме моттигаш.

Боккхийчарна а берашта а лоархІаме да уж турпалхой книжка тІара а дагабеа нах а бо-ацІлга хар, уж ба эггара халагІа

хана Даьхе баьхандар цІа санна этта майра, денал дола бІухой», - аьлар кхетаче вІашагІеллачох.

Вай мехкахой масал - из шоай Даьхе езаш хилар, цун тешаме кьонгаш хилар да. Царна карагІдаьнначох цецвоаккх, кхувш йоагІаца тІехьенна доккха масал а гойт.

Мотт - дегагюз

Галглай метто длаъхий ду вай вахар

Габгенакъсан Марина

Доккха ираз да ший наъна меттацара бувзам, лерхлам лакха болаш, цун боаггача боараме сий деш, хъай ладаташ, культура лоархлаш длавахар. Бакъда дуккхабараш ба тахан, цу хламан ираз ма дарра ца довзаш... Цъхбараша цъха талмиста леладу шоай къаман меттацара хлама, эггара лоархлამедар шоаш юстара дутылга кхета ца деш. Са дега хъал ше ма дарра довзийт Габгенакъсан Гирихана байто:

«Сона-м сай са санна беза хьо, галглай мотт!
Со хъакхоллаш, Дала сица кхелла мотт.
Нанас ага тла илии сона даъха мотт.
Боча Даъле хъесталуш, аз дулаш ду мотт.
Сай дуненцара безам аз-м хьоца хотт.
Сона-м Иуйран малх а галглай меттала готт.
Хлара илии дега чура галглай меттала дек,
Оалхазараша йиш а галглай меттала лекх».

Воккхача байтанчас, таржамхочо чоагла клоарга кховдаш аьннад наъна меттах, цун хозалах. Мехках вохава хийрача Казахстане лийнача цун дего дика кхетадаъд къаман мотт яхар мел доккха дош да! 19-20-ча бляшерений ханашка хъежача, галглай литературе хлара шера гучабийннаб говзанчаш. Къамах дог лазаш, са санна Даъхе, цунца дувзденна мел дар дезаш хинна нах ба мотт лорабара тлехъа

урайттараш. Даъхе езаш хиларо доахийт вайга тахан спорта, илман, кхоллама, унахценон оаглонашка толамаш. Эггара эшача хана, вай наъна мотт дийнбе, цун хлама эша ца далийта къахъега болабенаб къаман байтанчаш, йоозонхой, лингвисташ. Цар цлераш массахана яхаргъа галглай литературе, къамо доккха баркал оалаш.

Укх шера тов бетта дизза 40 шу доал галглай драматурга, байтанчас Чакенакъсан Саида «Селаад» яха журнал хъакхелла. Цу хана денз, ший никъ хъабаш дуккха хлама лайнарех, дуккхача халонех чакхдаьннарех да журнал. Политически оглонцара бохамаш, тлемаш, къамашта юкьера цатоамаш духьаллаьттадале а, «Селаад» ший моттиг лораеш лаьттарех да. Журнала тоаба, тлателла къахъега, берашта лаьрхла дола мехкара из ца! мара доаца журнл к!ал ца дита герташ лаьттай.

Тайп-тайпарча шерашка берашта безабеннарех ба Мутааланакъсан Хъажбикар, Боканакъсан Ахмад, Чакенакъсан Саид, Янданакъсан Джамалда, Ведажанакъсан Ахмад, Пхилекъонгий Махьмад-Саид, Горчхананакъсан Бадрудин, Коазой Нурдин, Хамхой Дауд, Оздой Фатима, Яхилганакъсан Зарета, Орцханакъсан Хадиджат, Новрананакъсан Макка, Евкуракъсан Лида, иштта кхыбараш а. Журнала оаглонашка араювлача произведенешка дукхаг!а довзийтар вай къаман вахар, оамалаш, ладаташ да, белгалде деза кхувш

латтарашта из лоархламе долга. Даъхенцарча безамах, лерхламах, ший къаман хлама лакхача боараме лорадеш д!адахъа дезилга гойташ да журнал. Вай дукха да лакха нач!ал дола бераш. Къона суртанчаш, байтанчаш ба таханарча литературе къахъега. Чоаг!а раьза болаш доаржаду цар шоай балхаш «Селаад» журнала т!а. Къаьстта белгала ба цу оаглонца Сурхо т!арча ООШ дешархой. Из-м цеьвала хлама дац, х!ана аьлча наъна меттацара безам цар дегашка чоаг!беш латтар, боккха низ Юбуллаш метта хлама э-

гара лакхерча лаг!а т!а оттаде герташ царча къахъегар вай мехка цихеза галглай метта хъехархо, мехка санна Россе а вовзаш вола байтанча, прозаик Арчакханакъсан Яхъый Сайт-Салам ва. Къаьстта цу сага хьинарца дезаделар дешархошта галглай литература, наъна мотт.

Тха журнала керда новкъостий луш хилар галглай метта итт ди. Укх йоозон авторца къамаьл дувца аьттув хилар берий, шоай мел дола хаттараш доашхаш. Царга ладувг!аш, гуш дар, цар дегашка, уйлашка дуккха хлама долга, «Селаад» царна

дезаденнарех долга. Мехкарча берий тахан аьттув ба цу журналлага г!олла шоай йоозош довзийта, къаман литературе хъалхара г!а боакхаш къахъега, шоай вахара деноех цунга г!олла дувца. Х!аьта оаха къахъегаргда массахана берий оаг!ув хъаллоацаш, шоай кхоллам боаржабе царна г!о деш. Журнала вахаре лоарх!аме да ма хулла дукхаг!а хилар нач!ал дола бераш, дуккхабараш шоай ц!и д!айовзийта лоарх!а ца беш хул, х!аьта журнала болхлошца бувзаме хиларо деррига а хила дезача тайпара хъатоадергда. Берашта бола керда никъ ба из шоай нач!ал доаржаде! Тахан латгача ханага хъежжа, д!абахъа г!ерт тхо тхоай болх...

Журнал тахан мехка дезаш долга теркалдеш, «Сердало» Кепайоозон ц!ен болхлоша х!ара денна хъаллоацаш, йоаржаь интернет-сайт я. «Дешархой аьттув ба цу платформага г!олла д!ач!оаг!бала, журнала болхлошца бувзаме хила, шоашта бакъахъа хетачох дувца. Х!аьта эггара лоарх!амедар бераш къахъега ловш хилар да литературе», - дийцар «Сердало» Кепайоозон ц!ен шеф-редактор волча Курскенакъсан Ибрах!има. Белгалде деза, «Селаад» тхьовра денз ший никъ хъабаш, вай къаман берий вахаре лоарх!аме хиннилга. Иштта д!адахъа деза из г!улакх д!ахо а. Вай къаман геттара эшаш да тахан лакха нач!ал дола бераш; тахан, з!амига болча хана д!аболабена, кхоанарча литературан доккхача вахаре шоай лар йита, ц!и д!айовзийта аьттув ба цар. Х!ара денна «Селаада» х!ама тоадара т!ехъа къахъега лаьрх!а ба редакце. Беркате хилба д!ахохьоргбола никъ!

Вахараи валараи юккье

Хьяшанаькъан Белан, вахара халонашта духьалъотташ, ваьхар

Гаьгенаькъан Марина

Укх деношка гIалгIай къаман викалаш юха а дагауаш ба шой исторе балан оагIонаш. ГIалгIай къамомехкахдаьккха Казакстане, юкьерча Азе Иодигара 82 шу доалаш хилара дагалоаттама кхетаченаш дIайихбар - из цу Iазап бейнараш дагабохаш хиларал совгIа, наха цу ханара халонаш йицъенна цахилара тешал а да.

Нийсхо йоацача, дог дохадеча Iазапа лазар хIанз а дижадац; дукха шераш дIадахадар, аьнна. Вай дай, ноаной, из хало ла ца могош, кIалбиса хиннаб, бакъда цар шой дегашкара дIадаьккхадац Даблах тешаш хилар, цун къахетамга сагувсар, дег чура безам, нийса уйлаш - уж керттера хилар Сталина тийшаца балхал котбалара тIехьа. Вай дохаде хьежар, бакъда маганзар. «Чечевица» яхача операце декхар дар Кавказа къаьнара халкъаш лаьттан тIара доадаь дIадахар. Бакъда царна хацар вай пхашнашка ломарой ций лелилга. Вай цIихеза да низ, лоIам болаш хиларца, дохаргдоацаш, лерттIа кхетам луш хьалкхедаь хиларца.

Хьяшанаькъан Кагермана Белан ваьв 1902 шера; кхо кIаьнк, ши йиIиг долча дезале. Цу хана пачахьа Iаьдала ха хIаьтта мара мелъяла йолалуш яцар. Ше укх дунен тIа вахача 96 шера цхьа революци, пачахьалкхен хувцамаш, тIемаш, Iазап бIаргадайна Iийнавац из. ХIара цу тайпара эттача хувцамий хано физически, психологически оагIорахьара халонаш тIаяхьар; бакъда из юха а юха а гIоттар дохадаьча вахара гаргашта кIалхара, ший маьрша вахар юха а хоттар духьа.

1937 шера цун да, 16 шу даьнна воша Хьадрис, даввоша ший воIаца тIабийхар НКВД. Цу дийнахьа денз, Хьяшанаькъан дезал мичаб ца ховш бисарал совгIа, дIахо бакъдар хара йола цар бокъо а ехар.

Ши шу даьнначул тIехьагIа, кхы шой даьй гIалашка Цхьоре баха таро йоацаш, Белан тIехьара цар чура аравоал. Из хьал ший вахаре хьалхара харжа дезаш хул: е цу хувцамашка виси е вахар дIахо дIадахьа. Дика болх хилар царна 1834 шера денз Хьяшанаькъан Цхьорой-Юрта лаьтташ хиларах (хIанзара Донгарон). Къаьстга укхазаш ший овла хийцар цу дезала. Хеталора, хIанз деррига тоадала долалуш да, аьнна, бакъда наIарах хIама тешар унзар-

ча хоамо - деррига гIалгIай къам мехках доаккхаш да, Казакстане, Юкьерча Азе Иодохьийташ.

Де доацаш да вайначул тIехьагIа, зIамагIа волча виь вешийна, маьре яханза йолча шин йишийна доала эттар Белан. Из бахьан долаш, тIем тIа ваха йиш йоацаш висар. Къам мехкахдоаккхача хана, из ший фусам-наьнаца Хоаной Либеца ший диь бер кхедеш вар. ЦIа дизза бераш, цIайза бена шийла саькура бутт, низагIа наькъа арабохаш гIалгIай, де хIама доацаш этта хала ха яр. Цу хьале бар 1944 шера Хьяшанаькъан а.

Хьяйбаш чудехкача вагонашка нийсбелар Белан, цун даь-даь веший сесаг, цун воI Йоакъап, из цхьан станце Юваьннаца хана, мича вахар ца ховш къаьстар царех. Гаьна бахьа безача наькъо Белана наьна ГIайтакханаькъан Пите могошал кIаллийтар. Из йоккха саг, кхыбола шийца болханах санна, халача хьалашка кхьаь кIира яха езаш хилар.

Мехках беа нах гулбеш йола юрт яр Макинка. Хьяшанаькъан тайпан могош доаца бераш, кхалнах шерча вордаш тIа ховшабир, юхебисараш цу гIораяьча ара гIолла гIаш бахар шоаш кхача безаш хиннача моттиге Щедрине, Веденовке, уж яр станцера 90 км.

Юрта совета коа ши кIира даьккхачул тIехьагIа, цар шоашта тол яьккхар лаьттах. Укхазаш Белана дезал хиларал совгIа, кхы а яр могош йоаца нана, даь-даь веший сесаг, цун устнана, цун воI Рукъман цу хана Магада-

не концлагере лаьца воаллар, шоллагIвар Казакстане ЮвоагIаш новкъа вайра. Ший къонгаш хIалакьхилар, доалахьа мел дар доацаш йисар ла ца могош из керта тувлъелар. Ах шу даьнначул тIехьагIа Йоакъап хьакхийтар шийчарех.

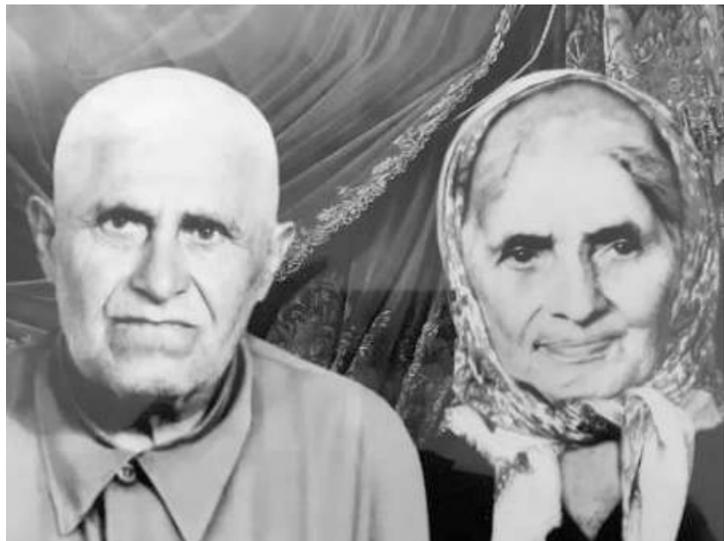
Щедринке Иоажала гIоз кхеста дIаболалу ГIайтакханаькъан Питегара. Из елар ГIалгIайче юхаярга тийса са кхоачаш ца хулаш.

Хьалхара шераш кхыча мехка чIоагIа хала даькхар. Белана зIамагIа болча вежараша Бахьаудина, Хьасана, Жабраила къайлагIа вIашагIделлар, къона кагийнах чубоагIаца тоабаца цхьана; нах моцал лергбоацаш колхоза кIа лечкъаде, аьнна.

Уж бар шой мехкара баьха, цхьаккха тайпара вахара хьалаш доацаш, ара юккье биса хинна нах. Бехкбий цар тIаккха?! Царна тIакхьача Iазапо бакъдеш да цу кагийча наха даьр. Къахетаме хилар, массадолча хIамал лакхагIа латт.

ДIаларах саг тешаргвоацаш, ла хала да хьамсара бола нах леш хилча. ДIайха лазар долча хана ший йоккхагIа йола 12 шу даьнна йоI дIайолл вай исторе турпалхочо а, из йоацаш цу хана цар дезале дар йиь йиIиг, виь кIаьнк.

Унзара лазар кхийтар Белана воккхагIа волча вешех Исраилах. Лораша цунна дарба дергдоацилга кхетадеш, уж шоаш болабелар цун наха юкье лелаш дола дарба де. Шоаш а дукха тешаш бацар уж, бакъда цар из дарба дIадоладир. Исраил

ше валлалца (1983 ш.) аьтга ког болх беш боацаш висар, из даим тхьайса латтар цун. Бакъда цхьа Даьла къахетаме цу саг йоалайир, цун йиь йоI, ши воI хилар.

Кагермана Белан къахьегаш вар совхозе, дахчан пхьар волаш. Дас, зIамига болча хана денз, ший дезал Юмабир болх бе, уж цо лерттIа кхебаьлга гуш а хилар тIехьагIа.

Цун фусам-нана Либи цIагIара гIулакхаш деш, дезалга хьожаш яр. Цхьан дийнахьа из яхар миша хьайрага хьажкIаш ахьа, из латтар беш кхоачалуча, цу хана цун кулгий пIелгаш дохьадир.

Белана йиша Сакинат, къам мехкахдоаккхача хана, маьре яр СурхотIарча Йовлошка, ши йоI йолаш. Цун йоккхагIа йола йоI елар новкъа кхийттача ларах. Хьяшанаькъан Белан хьакъал долаш саг хилар хеза дукха бар, цунца дувзадора доккхий вахарега гIулакхаш, лоархIаш вар наха юкье. Сакинат кхераш яр, ше елча ший йоI Зейнап цхьаь йисар, цунна ловра ший йоIа вежарий, йижарий а хилар, цудухьа цо дехар дир ший вешийга, къонагIа йола саг йоалаяр ший цIендаьна, хIаьта ше из ха яха яр. Цу тайпара цун цIендас Бохтаранаькъан Каби йоалайир. Цар воI массаза а веза хьаьша вар Хьяшанаькъан фусаме.

Шераш дIа мел долх, ше даим хIама хьадеш хиларах, Беланага ахчан кхоачам бар. Из даим хиннав кIалвисача сага новкъостал деш, шийга дар нахаца декъаш, кхыметтел ше доацаш волча хана а, тIехьардар дIадала кийча волаш. Хьалхарча шерашка, цар тайпан цхьа кхалсаг йисар, кхо шу даьнна цхьа йиIиг Маржан йолаш. Цу кхалсага цIенда де доацаш вайра, цIендаь гаргара нах гаьна бар.

Цу ханашка юртара араьаьнна, гаьна ваха бокъо луцар, кхыметтел топаш

а тохар. Из хезача Белана, комендатурера бокъо а яьккха, из кхалсаг ше волча хьайоалайир.

Вахара хьалаш атта дацар аьнна, царна новкъа хиланзар, уж цхьана баьхар барт болаш. Маржан хьалкхийра наьна оагIорахьара гаргара нах болча. Цу денал долча, дукхача наха лоархIаш йолча кхалсага бераш а цар дезал а тахан Алма-Ате бахаш ба.

1956 шу чакхдоалаш, бе-хача наьха хьалхара бокъонаш меттаоттайир, уж дIаюха баха йиш йолаш бар; бакъда шой мехка юхабахка бокъо хIанз а еннайцар царна. Цо таро елар Белана ший эггара гаргагIа болча нахаца Алма-Атински областа Исык-Шахьаре дIаваха, шийна мехкавала бокъо ял-лалца цига ваха. Уж баьхар цига 8 шера, дика къахьага а таро хилар, цар цига 13 цIа хьалдир, царех дукхарIдараш дехкар.

Цу хана царех хьакхийтар даь-даь веший воI Рукъман, цун фусам-нана. Цо йоалайир, зIамига бераш долча кхалсага хьалхара бехк шийна тIаййца, лаьца яьлла йоI. Цар дIадоладир иразе вахар!

Белана цхьа воI Беслан цу хана гIишлонхой институт яьккха воалаш вар. Дийша ваьнначул тIехьагIа, из вахийтар архитектор волаш Талгар-Шахьаре болх бе, из бахьан долаш, ший дезалах из хьакхетанзар 1969 шера мара. Хоаной Либи елар 1984-ча шера ардара бетта, хIаьта Белан - 1998 шера аьтинга бетта. Цун магар кIалдитар, 1992 шера хIирий-гIалгIай хатар хиннача хана, уж юха а шой фусаме баьлар.

Кагермана Белана лайна еррига халонаш йийца вала хала да, цун дукха бIаргадайра, 96 шера вахаш. Никъ урхе йолаш бар, бакъда цо сатохар вахара халонашта, хIана аьлча царел чIоагIагIа бар цун вахарцарча чам.

Глаш лелар: цун дика, во оаглонаш

Фу йоах цох лораша а дикача наха а?..

Тарчакханаькъан Сали

Хлара дийнахьа Гуйрийна балха водаш а цигара юха чувоаглаш а цецвула клядлуц со: ма тамашийна хлама да вайцига ишттал дукха машинаш хилар! Магасе цоз миссел хьалчуйоагла уж Гуйрийна, цигара Юъара а ишттал йоал; кхы клезигагла яц уж Наьсаре, хлаьта цхьайолча юрташкара арайоалараш а, йоккхача глалий тлара миссел йоаглаш хул.

Хланад из? Хетаргахьа, из дувзаденна да автобусашца, «газелашца» лела безам бараш клезига хиларца. Вешта аьлча, юкъярча транспортаца лела ловраш дикка эшабенаб тахан, берригаш шоай доаларча машинашца лела безам болаш ба. Даим машина тлара ю ца боалаш леларах, глаш мишта лела беза бицлуш латтараш а нийслу царна юкье. Маланых, боккхий нах, мехкарий, истий – тайп-тайпара ханаш яьнна нах ба машина ко лаьца баглараш. Кхыметтел берашка а длау даьша шоай машинаш, царна хлама хилар, зе далар ца кхераш. Глаш лела безам бац дукхаглар. Цунна дола масалаш дукха да. Цхьа останова а глаш баха безам болаш хилац вай заман кхалнах а маа нах а. Наьсарерча «Арбатера» керттерча почтага кхаччалца хьал ца болхаш, е «Арбатера» больницага кхаччалца ца болхаш, машинага хьешаш латташ хул. Цига а вокзахьа а баха безараш яц цхьа останова мара. Транспорт во Юмабаь нах ба уж.

Со кхувш воаглаш, Наьсарера юрташк уах автобусаш мара, цхьаккха тайпара шахьарашка лела машинаш яцар. Базар тла, тика тла, мел гаьна яле а, глаш болхар; ишколе, спортклубе, кинотеатре е драмтеатре глаш ухар; дукхагла бола нах йодача е йоагача, Дала ма дахьалда, таьзет долча глаш ухар, гаргара нах цхьана влшагкхийте тоттабена тлаболхар. Товш а дар, сий долаш а дар. Дагадоагла, Наьсарера Аьлтий-Юрта глаш иха. Цкьаза автозаправканна юхьеглола тлехваьле, цкьаза цфермашина наькъа рельсашта тлаглолла водаш а нийслора. Цига бахаш бола нах, Иоахарганаькъан ГИ. цлерагича заводе болх беш хиннараш, хлара Гуйрийна балха глаш боаглар, сарахьа цла а иштта болхар. Бакъажацар цар, Йемабар уж, машин ярга сатувсаш арабаьле, наькъа йисте латташ ха йоаяцар. Наьсарера цхьан йистера вокх йисте кхаччалца глаш болхар, кхашка болх бе а иштта болхаш хулар.

Дешархой ишколе а автобусаца ух, гудоахкаш тлормигаш а долаш. Маьждиге баха кийчбеннараш а машинаш лотае овтт, цу юрта гаьна боацаш шоаш бахе а. Кхы а массагла моттиг я иштта уж ухаш. Со-се даим глаш лела Йемав; Магасе, Сурхо тла, Наьсаре воде. Кхыча беса аьлча,

юкъярча транспортаца лел со. Машин эца таро йоацандаь лела хургва? Цу тайпара хлама оалараш а беттабенаб сох дукха. Амма из иштта дац. Вай заман чухьа, ше лелаве мегаргйолаш йола машин эца хала дац. Цхьа хлама да кхетаде дезаш: массанена дилладац водителаш хила, шоай машинаца лела. Дуккхача наьха дог длауьц машинаца, уж дукхагла глаш лела ловш хул. Цу тайпара бар сона бовзаш хинна нохчий а глалглай а йоазонхой. Оалаш да: «Лелар – из вахар да». Цхьачар-м атта оал из, шоашта влалла цунца дувзаденна хлама ца довзе а. Вокхар оалаш хул: «Глаш лелар-м чоагла пайдане да». Нахага иштта оале а, шоаш-м машинаца лелаш хул уж.

Цу дешаца ювзаенна уйла берригача лорий а цхьатарра яц. Цхьачар лоархл, хлара дийнахьа глаш леларо дог, голаш чоаглю, гелвалара а вас хинна моттиг яйяра а дика да. Глаш леларо дика лар ют пхьанашта долча лазарашта дарба деча; шекар е ций лакха хилара, наб дикагла кхетийт, низ совбоаккх. Цар яхачох, ах сахьат а сахьат а арахьа волавенна лелар, лоамешта, лаглашта тлаувлар дегла эшаш да. Амма беррига лораш бац цу тайпара уйла йолаш, глаш лелар дегла геттара латкъаш да, новкъа да аьнна хетараш а нийслу царна юкье. СССР йолча хана, дикагла долча журналех лоархлаш дар вай мехка «Унахциено» яхар, цу тла шоай йоазошта кеп етташ хиннараш бар лорий Илман доктораш, кандидаташ, лакхара говзал йола Илман болхлой.

Цу тайпарча цхьан журнална тлара дийшар аз, «цхьа километр глаш никъ бича, 8 тонн хьалгыййича миссел хало хул дегла» яха муглараш. Иштта хила мегаш а да-кх из. Нагахьа санна дегла дозал 100 кийла дале, 1000 гла баккха беза цу тайпарча сага цхьа километр глаш беча юкья. Эзарза 100 кийла хьалгыйю цу тайпарча сага когаша, из деррига дозал царна Ютлалода. Цу гулакха математика оаглонга шоаш хьожаргда шо. БархI тонн хинна лац цо хьалгыйер-м... Ишттал дозал тлалатт когашта, на-

гахьа санна саг глаш лелаш хуле. Хлаьта вай цхьайолча хана духхьал цхьа километр никъ баь лац дийнахьа, цкьаза 2-3 километр лелаш хул глаш. Укхазе лораша дувца-чох теша лов. Сона дукха нах байзаб кьона-кьабаллалца глаш лелаш. Боккхалгахьа лестаца, царех нонаглараш гош лазаш, дукха лела ца могош, ласа лелаш е метта баглараш хулар. Со лор вац, амма веце а кхетаде хала дац, хлана лавдуьл кьонлаггахьа лестаца гош.

Даим глаш лелача сагах фу йоах лораша, Илмо? Цу тайпарча сага, нагахьа из чоаглича новкъа глолла леле, когашта латкъаш хул иштта цо длаьхьош йола ха, цун лазар увтта тарлу букъ тла, фоартанга, гошка, хантлехкага. Из хулаш да боарам боацаш дола дозал тлалаттарох. Глалий тла е йоккхача шахьар тла глаш лелар дега а латкъаш хул, хлана аьлча дуккхача машинаша аракуьвсача газашца садаха дезаш хул цу тайпара саг, шийна лойя а цалойя а, из бахьан долаш сиха клядлу, са хала доахалу. Кьабстта чоагла латкъаш хул глаш никъ бар вай кхалнаха, хлана аьлча царех дуккхабараш вай деношка а дега тлормигаш текхаде дезаш хул. Цу хьакъехьа кьамаьл деш, ишколе балха йолча хьехархочо аьлар:

- Талаьлай, ма дукха текхадаьд-кх аз уж тлормеш!

Иштта моттиг нийсьелча, шоай дегла дозал лайна ца Йеш, когий ла безаш хул мухь а. Укхазе дагайох сона халкъа поэт хиннача Янданаькъан Жамалдас язьяь «Со зламига волча хана» яха байт. Цунна юкье да укх тайпара дешаш:

«Со зламига волча хана,
Лувкхера бар тха цлен
тлехьашка.
Гурра-Гура ухар са нана,
Цун юхеглола михьашка.
Йодар из, гош хьалхабаьле;
Лавтан тлара ши бларг
ца боаккхаш.
Цайоаглар из, букъ тлабаьле,
Гийла гош сетташ, гла
боахаш...»

Из дагадехача геттара къа хет хьалха баьхача лоаман кхалнахах. Цкьа шоай вахарах дувцаш, Наьсар-Керттерча

латтаргдоацаш. Даим глаш лелараша а шоай когашта тлалатта дозал клезигагла хургдар де дега, вешта аьлча, транспортах пайда эца беза. Ший долахьа хила езац из цу гулакха, юкъярча транспорта тла каст-кастагла тлакуьвша веза. Лоацца аьлча, ший цхьа боарам болаш хила дега глаш лелар а машина тла ваглар а. Укхазе дагавох сона, тхоай лоалахо хинна цхьа тракторист. Райпо товар кхухьар вар из, хлара дийнахьа гора сона даим цена, кьоагаь цун трактор. Ший тележкаца кхачан даараш длакуьхар цо кхален мах беча моттигашка. Глаш из бларгаго йиш яцар ара 10 шера цкьа а. Из ара хьа бларгавайча, трактора ко лаьца ваглича тайпара латташ хулар цун кулгаш, нийсса деглаца Юдаха доацаш. Коача хлама чуйотташ йолча кеп чу хьаваьча сагах тара хетар сона из, цу тайпара кеп яр даим из чуварлаш йола «Белорусь» яха сийна трактор. Цхьаккха цхьа оаглюв я цу гулакха. Даим машинаца лела Йема саг, глаш волавелча чоагла хьоцар дувлаш, влохалуш хул, мух хьакхийтача кхы хлама эшац из цамогаш хила.

Кхы а дукха дувца йиш яр цу хьакъехьа. Аьса дийцар чакхдоаккхаш, аргда аз: «Даим глаш лелар дика да яхача сагах ма тешалаш, лавуьглараш хилалаш цу хьакъехьа лораша яхачунга. Цахад-даш машинаца а ма лелалаш, клезига мукъагла ха кьоаста-елаш доладала, маьженаш хьоае, ций дикагла леларгдолаш».

14 ЛОРАШ - ГОВЗАНЧАШ

Машинаша лозабарашта гю деш хилар вай лораш

Султиганькъан Йоакъап

Гъабартой-Балхарой Республика Федеральни наькъ тIа хиннача хатара юкъе лозабарашта гю деш хилар вай мехкара сихаорцагIу хача тоабан лораш. Изхоам «Сердалога» берацуоагIон царчаминистерствера.

«Укх бетта 26 дийнахьа, унахойца болхавай мехкара лораш тIанийсбелар, наькъ тIа хатар хиннача. Куба-Табаяхача юрталдIа тIехвалча хиннадиз хIама. СихаорцагIу хача тоабан машина чухинна МутаIаланаькъан Элина, Хазанаькъан Мухьмад, иштта машинлоаллашваьгIар лозабарашта хьалхара гю де болабеннаб цигара лораш тIакхачале», - йоахтога бенача хоамо.

Лозаварашвиьсаг хиннав, шинсага вахар Даьлакхелахцу моттиге хьаьдад. ХьатIакхача Гъабартой-Балхарой мехкара чалорашка дIавеларши унахо.

УнахцIенон оагIонца лоархIамедараш

Дарбанчешкара хьал тоадара тIехьа къахьегаш ба мехка

Султиганькъан Йоакъап

Дияхача советски союза ханашка унахцIенон оагIонцара хIама чIоагIа ледара латтар вай мехка. Йолаш хиннача дарбанчешка дийнахьа, бийсан къахьегаш лораш бар вай, бакъда эшаш болам кхоачам цахиларо, лакха говзал йола лораш тоьаш цахиларо боагIа чача боараме дIадахийтацар гIулакх. Халача лазаро лаяца нах цу ханашка мехка ара хьарча моттигашка дарба лехаш лелар. Къаьстта ледара латтар из хьал юрташка, лоаман моттигашка. Цул совгIа, эшаш йола молхаш, иштта кхьадараш кхоачам болаш цахиларо геттара тишденна лоаттадора из хьал. ХIаьта таханарча дийнахьа, итгаш шераш хьалха денз дIаболабь болх теркалбе эттача, цу оагIонца дувзаденнараш дикка тоаденнад ала йиш я. УнахцIенонца дувзаденнараш меттадоаладе гIерташ, керда дарбанчеш хьалхеш, лакха говзал хургIола лораш Юмабеш къахьегаш мехка.

Федеральни оагIоно доккха гю лоаттадеш, дIахьош болх ба из. Вай массане дегашта боккха тоам беш хIама да. БоагIа чача боараме чакхвала йиш йола моттигаш хилар, шоай гIулакх дикка шаьрдаь болча лорашта тIаваха, царга дарба дайта аьттув хилар, хам баьваргвоацаш да. Белгалде деза, мел дукха кхоачам хиларах, нагахьа лораш лакха говзал йолаш ца хуле, дог делилга хургдоацилга. Из гIулакх ишттача боараме оттаде гIерташ боккха болх ба дIабихьар, дIахьош лат-

тар, вай Мехкадас тIахьожам беш, цун чIоагIонца. Таханарча хано дIадеххача тайпара йола ФАПаш хьалхьай, дарбанчешка дукха кхоачам хьачубенаб; цул совгIа, шоай балхачара кхетам лакхбара тIехьа, цьаццоттигашка ухаш, Юмалуш ба вай лораш.

Подмосковье вахаш вола вай цьа мехкахо республикерча дарбанчешка чакхвала везача хьале эттар. ЧIоагIа цецваьнна, тамаш еш вар из шийна дайначох. Сага дегIа хьал гучадоаккхаш дола вай дарбанчешкара керда гIирсаш бIаргадайна Москве е цьан европейски клинике ше кхьачав аьнна хийтар цунна. Ма дарра аьлча, иштта хила дезаш а ма дий цигара хьал, нагахьа лазараш ца даржийташ, унахой кIезига хулийташ болча оагIонца вай къахьегаш доакхе. Тахан вай массанена гуш да, лазар кхийттараш ара хьарча моттигашка дарба де кIезигагIа ухилга. Хьалха-м дацар иштта... Арахьа дIаваха дарба де отта везаш дар лазар кхийттачун хьал. ДикагIа бола лораш лаха мехкал ара хьарча ша хьарашка гIолла гобоаккхар наха, хIаьта тахан-м, Даьла къахетамца, дика лораш вай мехка болаш ба.

Укх тIехьарча хана керда амбулатори хьайийллар Сурхо тIа, ФАП - Южне, 60 сага дарба де йиш йолаш йоккха дарбанче - ТIой-Юрта, инфекционни моттиг - Наьсаре. Кастга хьаелларгья Чамалха керда ФАП, Iаьлий-Юртар дарбанче. Боккха болх дIахьош тоаяь Мужечара ФАП, Наьсарера берий, боккхийчар поликлиникаш. Дарбанчешка эшаш йола итт машина хьачуйоалаьй. Шахьара, кхален участкови дарбанчешта, поликли-

никашта шоай болх дIабахьа эшаш йола машинаш я уж. Цу лоархIамеча гIулакхех дувцаш дукха ха йоацаш белгалдир вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас: «Вай Президента Путин Владимира йоккха терко лоаттаю унахцIенон оагIонца дувзаденнарашта. Россее Паччахьалкхен доакъашхошца дIайихьача кхетаче цу оагIонца кхоачашде дезача лоархIамедарех дийцар».

Федеральни оагIоно гю лоаттадеш, дуккхадараш тоаде аьттув баьннаб тахан. «УнахцIено» яхача къаман проектага гIолла, иштта цу оагIонцарча моттигерча проектага гIолла дIабихьар боккха болх ба. 473 млн сом рузкъа да цу программан юкъедахийтар. Дукха лоархIаме хувцамаш хиннад унахцIенон оагIонцара болх тоабеш. Из укх мехка дахаш долча вай дика кхетадеш, вайна массанена гуш дола хIама да. Дукха ха йоацаш Путин Владимир юкъе волаш паччахьалкхен доакъашхошца дIайихьача ВКС кхетаче РФ унахцIенон оагIонцарча министерствон кулгал деча Мурашко Михаила белгалдир: «Цу оагIонцара болх тахан дикка хийцаб вай. Наьха могошала боагIа чача боараме терко е йиш хургIолаш, мел эшар юкъе доаладеш тоадаьд цу оагIонцара гIулакхаш».

Белгалде деза, из болх 2030-ча шерга кхаччалца дIабахьа лерхIилга. Цу юкъа вай мехка 3,3 эзар совгIа керда моттигаш хьаелларгья. Цьаццоттигашка лакха говзал йола лораш ца тоьаш хало латт. Из моттиг тоаяра тIехьа а къахьегаш ба мехка. Иштта хьал хул къона лораш доа-

лахьрча клиникашка болх бе дIабахача, е кхьча мехкашка балха эттача. Юртарча моттигашка эшаш мел бола лораш хилийта гIерташ, къахьегаш тахан. Вай теркалду, юртар аравала ца везаш, хье вахача моттиге чакхвала йиш хилар наха мел атто еш, тоам беш да. ХIаьта тахан эггара лоархIамегIдар да, ха ца йоаеш, лазар ханнахьа, хIетта хоаденнача хана лорашка вахар, деррига дегI чакхдаккхар. Керда дарбанчеш хьаеллар, эшаш мел бола кхоачам цига хилар чIоагIа гIадвугаш да, хIаьта эггара чIоагIагIа теркалде дезар да массайолча моттигашкара лораш шоай гIулакх дика довзаш, унахошца боагIа чача боараме болх дIабахьа ховш хилар.

Тахан вай мехка, Даьла къахетамца, лакха говзал йола хирургаш, бIаргий, берий лораш, невропатологаш, отоларингологаш, иштта кхьбола лораш ба. Бакъда вай мехка тоьаш бац уж, кIезига ба, ма дарра ала велча. ХIаьта хьалхагIа-м геттара кIезига ма барий уж. Тахан вайна массанена гу Мехкадас, ше хьалхаьтта, цу оагIонцара хIама тоадеш латтилга. Тахан долча хIамашка хьалхагIа вIалла догдоахилга а дацар вай. Мехка кулгалхочо чIоагIа хьаллоацаш, берригаш тIахьехаш дола гIулакх да могошал лораяр, ший дегIа доал деш хилар, цунна зене хургдола хIамаш хоададаь дIадахар дегIацара. Даьла къахетамца корта бохабу малар мелараш, гIаьленах кIур боахараш кIезигагIа болга зув вай тахан. ХIаьта во мел дар дитаро саг кадай, хьинар долаш, дог делаш хулийт! Из да вай массане лораде дезар!

Сага бокъонех вола викал юкъеварах, дезала нанна доагIаш дола ахча хьаделар

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен сага бокъонех волча викалга леткъар, пхи бер кхоабаш ягIа яхархо. Цун лоткъам бувзабенна бар, берашта доагIа ахча соцадаь хиларца.

Электронни дехар язdechа хана, даь технически гIалат ба хьан долаш, хоамашта юкъе из гIалат нийсделар, из а дар цо харцахьа дехар яздар ба хьан долаш. Цу кхалсага таро яцар нийса яздаь из дехар цIакха чудала, хIана аьлча кьахьаташ тIа из хьахьождаьд аьнна латтар, бакъда хьадоагIаш дацар», - аьлар «Сердало» газетага ГIР УПЧ хоамий-аналитически даькъ тIа.

Цу кхалсага нийсденна хьал дIа а лоархIаш, сага бокъонех волча викала ГIалгIайче гIолла йолча Россее Вахара ганза даькъ тIа из гIулакх дIадахийтар. Соцганза болхлоша юха а техкар из дош. Технически нийсденна гIалат тоадир, кхалсага доагIаш дола ахча хьадоладир пхе бера 100%.

ГОВЪЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат серии В №172848, выданный СОИШ №2 г. Назрани в 1993 г. на имя Эльджаркиевой Фатимы Абдул-Саламовны, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии А №8604400, выданный ГБОУ Лицей №1 г. Назрани в 2003 г. на имя Дакиева Тимура Башировича, считать недействительным.

УВЕДОМЛЕНИЕ

Уважаемые жители Центрального административного округа г.Назрань!

Руководствуясь Жилищным кодексом Российской Федерации, Законом РФ №131-ФЗ от 06.10.2003 г. «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», Законом Республики Ингушетия №61-РЗ от 27.09.2006 г. «О регулировании жилищных отношений в Республике Ингушетия», уведомляем Вас о том, что начата с 10.02.2026 г. ежегодная перерегистрация граждан, состоящих на учете в качестве нуждающихся в жилых помещениях, продлена до 15.03.2026 г. Всех, кто состоит на учете в качестве нуждающихся в жилых помещениях, просим явиться в администрацию ЦАО г.Назрань в срок до 15.03.2026 года для перерегистрации.

Хьалхарбараша дӀахьоча балхах дийцар Илдарха-ГӀалий тӀа

Гаьгенаькъан Марина

«Хьалхарчар болам» яхача оагӀон хьинардараша дӀахьоча балхах дувцаш, кхетаче хилар Илдарха-ГӀалий

тӀа. Из хоам «Сердалога» бир шахьара мэре.

«Кхоачашдаьча гӀулакхех дийцар регионерча Хьалхарбарий оагӀонна кулгал деча Ал-

бохчанаькъан Марина. Шахьаре цу оагӀон керттара болхло волча Щечой Мухьмада белгалдир дӀахо де лерхӀараш, кхоачашье езаца проектх дийцар. Кьонача хьинардараша Ко-

танаькъан Хьавас, Маматанаькъан Фатимас кхетаченашка дакъа лоацаш шоашта карагӀдаьннарах, цу оагӀонцара болх шоаш шаьрбарах дийцар», - йоах тхога бенача хоам.

ТРЕБОВАНИЯ К КАНДИДАТАМ НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ ПО КОНТРАКТУ И УСЛОВИЯ СЛУЖБЫ В ПОГРАНИЧНОМ УПРАВЛЕНИИ ФСБ РОССИИ ПО РЕСПУБЛИКЕ ИНГУШЕТИЯ.

На военную службу по контракту в Пограничное управление ФСБ России по Республике Ингушетия рассматриваются кандидаты преимущественно мужского пола соответствующие следующим требованиям:

- возраст от 18 лет (для заключения первого контракта);
- по заключению военно-врачебной комиссии годные по состоянию здоровья к военной службе;
- по результатам профессионального психологического отбора отвечающие квалификационным требованиям и рекомендуемые для исполнения предполагаемого вида военной службы;
- по уровню физического развития выполняющие нормативы соответствующей возрастной группы, установленные требованиями по физической подготовке к гражданам, поступающим на военную службу по контракту в органы безопасности;
- имеющие уровень и профиль образования (квалификацию, специальность), установленные для поступающих на военную, федеральную государственную гражданскую службу (работу) по предполагаемому виду (роду) деятельности – не ниже основного общего (9 классов) при наличии военной службы по призыву, либо среднего общего (11 классов) без прохождения военной службы по призыву. При этом рекомендуется наличие среднего профессионального либо высшего образования.

КАНДИДАТ НЕ МОЖЕТ БЫТЬ ПРИНЯТ НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ ПО КОНТРАКТУ В ОРГАНЫ ФЕДЕРАЛЬНОЙ СЛУЖБЫ БЕЗОПАСНОСТИ В СЛУЧАЯХ:

- наличия вида на жительство или иного документа, подтверждающего право на постоянное проживание на территории иностранного государства;
- отказа от прохождения обязательной государственной дактилоскопической регистрации, обязательного опроса с использованием технических и иных средств, обязательного обследования на предмет употребления наркотических средств и психотропных веществ;
- наличия судимости в настоящее время или в прошлом, в том числе снятой или погашенной, если в отношении него прекращено уголовное преследование за истечением срока давности, в связи с примирением сторон или деятельным раскаянием, вследствие акта об амнистии;
- непредставления документов или сведений, подлежащих обязательному представлению, либо представления подложных документов или заведомо ложных сведений;
- наличия зарегистрированного за пределами Российской Федерации права собственности на имущество, если это не обусловлено решением задач оперативно-служебной деятельности;
- если он является членом политических партий и иных общественных объединений, преследующих политические цели, или участвует в их деятельности;

- употребления им наркотических средств или психотропных веществ без назначения врача.

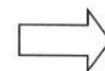
СОТРУДНИКАМ, ПРОХОДЯЩИМ ВОЕННУЮ СЛУЖБУ ПО КОНТРАКТУ В ПОГРАНИЧНОМ УПРАВЛЕНИИ ФСБ РОССИИ ПО РЕСПУБЛИКЕ ИНГУШЕТИЯ, ПРЕДОСТАВЛЯЮТСЯ СОЦИАЛЬНЫЕ ГАРАНТИИ И КОМПЕНСАЦИИ, ПРЕДУСМОТРЕННЫЕ ДЛЯ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ, НА ВЕСЬ ПЕРИОД СЛУЖБЫ, В ТОМ ЧИСЛЕ:

- ежемесячное денежное содержание военнослужащих категории «сержант», «прапорщик» в зависимости от занимаемой воинской должности, воинского звания и срока прохождения военной службы составляет от 90 000 рублей на руки и выше;
- ежегодный основной отпуск от 30 до 45 суток (в зависимости от имеющейся выслуги лет) + 15 суток (в подразделениях, непосредственно осуществляющих охрану государственной границы) + 5 суток (за службу в Республике Ингушетия) + 3 суток (за ненормированный рабочий день) + не менее 2 суток (время на проезд к месту проведения отпуска и обратно), при наличии удостоверения ветерана боевых действий предоставляется дополнительный отпуск продолжительностью 15 суток;
- обеспечение 3 разовым горячим питанием в подразделениях органа безопасности;
- ежегодная материальная помощь в размере одного оклада по воинской должности и воинскому званию;
- право на получение жилья в собственность по программе накопительно-ипотечной системы жилищного обеспечения военнослужащих;
- обеспечение служебным жилым помещением на период прохождения службы;
- бесплатная медицинская помощь, обеспечение лекарственными препаратами;
- полное обеспечение форменным вещевым имуществом;
- выслуга лет из расчета 1 год за 1,5 года (в льготном исчислении), что позволяет получить право на пенсию за выслугу лет по истечении 13,5 лет в календарном исчислении.

Кандидаты, зачисленные на военную службу по контракту в Пограничное управление ФСБ России по Республике Ингушетия **в зону проведения специальной военной операции (СВО) не направляются.**

Для уточнения информации просим звонить по номеру: 8 (8732) 22-06-50, 22-06-52 и 8 (8734) 55-16-74 (круглосуточно).

Для получения дополнительной информации сайт ПУ ФСБ России по Республике Ингушетия

сердало

Учредитель: Государственное автономное учреждение «Издательский дом «Сердало»

Главный редактор: Курскиева Х.А.

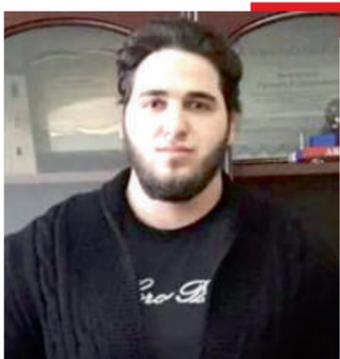
Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84 Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Роскомнадзора по Республике Ингушетия. Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033 от 16 декабря 2024 г. E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре ГАУ «Издательский дом «Сердало». Время подписания номера по графику в печать: 4 марта 2026 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов. Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № ____ Тираж: 2000 экз.

**Спорта
Гулакхех йолча
министерстве
белгалвир
штангист
Балайнакъян
Хас-Мухъмад**

Гаьгенакъян Марина

Езача атлетиках йолча Россее Кубок яккхара яхъашка котало яккхка Балайнакъян Хас-Мухъмад белгалвеш хилар цу оаглонцара министерство. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигера.

«Московски областерча Люберци оалача шахъаре дйайихъача яхъашка котало яккхача, лакха говзал йолча спортсмена республикерча Къаман ганзагара ахчан совглат, баркал оалаш каьхат дйаделар министр волча Белхарой Руслана», - йоах тхога бенача хоамо. Хьалхагйа тха газетага гйолла хоам баьбар, Хас-Мухъмада Кубке котало яккхай аьнна.

109 кг дозал дарашта юкье котваьнна вай мехкахо. Юххера цох хъахиннар: 401 кг аййир цо, царех 181 кг катеха, 220 кг дйатетта.

**Россе гулъяьча тоабанна чувоагйаш,
Яндарера дзюдоист Сеуле Юмалуш ва**

Гаьгенакъян Марина

Яндарера дзюдоист Хамхой Рахым российски гулъяьча тоабанна чувоагйаш, дакъа лоацаш ва Сеуле вйашагйехкча дешара-Юмалуца кхетаченашка, яхаш, дийцар «Сердало» газетага моттигерча Физкультурно-унахценона комплекса зарбан болх лелабераша.

«Палгйай дзюдо ишкола викала спорта говзал со вйоаккх Къулбехьен Корее Россее йоккхагйа йолча тоабан доакъашхошца. Дешара программанна чудоагйаш да хйара денна Юмалу болх

дйабахъар, паргйатагйа йолча кепача къахъегар, начйал долча дзюдоисташца кхы а дукха спорта оаглонаш йовзар.

Из гуллам дйахъош хиларах, вай мехкаочун таро хургъя халкъашта юкьера говзал йовза, яхъашка кийчо е, иштта шийна фу карагйдоал хъажа, дунен гйорбаьннача атлеташца къовсавала», - аьлар «Чемпион» яхача ФОКе.

Мехка тоабо Юмалуш дйахъоча балха юкье хилар - из штаба боккха тешам луш хилар да, иштта спортивни даькъ тйа дика дегйавар а да», - аьлар спортаца ювзаенача фусамо.

**Нальчике дйайихъача яхъашка 22 майдилг
яьккхар вай спортсменаша**

Гаьгенакъян Марина

Нальчике дйайихъача регионашта юкьерча яхъашка 22 майдилг йоаккхаш белгалбаьлар вай наьканчий. Из хоам «Сердалога» бир Минспорта зарбан болх лелабеча Гйаппархой Аишас.

Даьхен лорабой Ден хетаяьча яхъе шин дйинахъа шоай говзал гойташ хилар 340 спортсмен. Къилбаседа Кавказерча наьканчий клубашкара спортсменаш бар гулбенна хиннараш. Цу юкье яр Ставрополь, Гйабартой-Балкхарой мохк, Къарший-Черсий мохк, Палгйай мохк, Хйирйече.

Малсаганакъян Гамархан тренер волаш Юмаваь, вай бархй спортсмен дикка белгалваьлар цига. Хьалхара моттиг якккхар Ляьнанакъян Имрана (16-18 шу) 50 метр брассом, хьалхара моттиг 100 метр брассом;

шоллагйа моттиг 50 метр букъ тйа уллаш наьк деш. Мартазанакъян Мухъаммада (16-18 шу) 50 метр баттерфляйх котало якккхар, иштта 100 метр баттерфляйх, 50 метр ший лоам болчча тайпара наьк деш.

Шаденакъян Мухъаммад (14-15 шу) кхоалагйа моттиге эттар 50 метр ший лоамагйа наьк деш, 100 метр шийна товчча тайпара наьк деш - кхоалагйа моттиг. Мержой Денех (10-11 шу) 200 метр ший лоам болчча тайпара наьк деш чемпион хилар, букъ тйа уллаш 50 метр наьк деш, хьалхара моттиг якккхар цо. Шоллагйа моттиг елар Мержой Элберда 50 метр брасса хьисапе наьк дарах, 100 метр брассаца - кхоалагйа моттиг.

Ляьнанакъян Берс (14-15 шу) шозза кхоалагйа моттиге эттар 50 метр брассаца, 100 метр брассаца йолаш.

Шоллагйа моттиг луш белгалбаьлар (4x100) Ляьнанакъян Берс, Шаденакъян Мухъаммад, Ляьнанакъян

Имран, Мартазанакъян Мухъаммад. Иштгача толамца белгалъяьлар (4x100) Йовлой

Саид, Шаденакъян Мухъаммад, Ляьнанакъян Имран, Мартазанакъян Мухъаммад вола тоаба.

